

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

5 nci Birleşim

19 . 8 . 1974 Perşembe

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — Geçen tutanak özeti	56	m teminat altına almak için Türkiye'nin yapmakta olduğu haklı mücadeleyi tümüyle desteklediklerine dair mesajı.	58
II. Başkanlığın Genel Kurula sunuşları	56	5. — 19 . 7 . 1974 günlü ve 7/8612 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 20 . 7 . 1974 gününden itibaren (14) ilde ilân edilen Sıkıyönetimi gerektiren nedenlerle Antalya ili sınırları içinde de 15 . 8 . 1974 Perşembe günü saat 07,00'den itibaren iki ay süre ile ilân edilen Sıkıyönetim hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararının onaylanmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/124)	58
1. — Kıbrıs barış harekâtında şehit olan Silâhlı Kuvvetler mensuplarımız ile mücahitlerimiz için saygı duruşu.	56	6. — Ankara, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Adana İçel ve Hatay illerinde evvelce ilân edilmiş bulunan sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi. (3/125)	58:83
2. — Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemati Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş'a Başkanlıkça «Hoş geldiniz» denilmesi.	57		
3. — Başkan Kemal Güven'in, evvelce ilân edilmiş olan sıkıyönetimin uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi vesilesiyle, Kıbrıs olayları hakkındaki konuşması	57:58		
4. — Pakistan Senato Başkanı Habibullah Han'ın, Kıbrıs Türklerinin hakları			

I. - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Geçen birleşimde yapılan gizli oturumlara ait tutanak özetlerinin okunmasını temin için Genel Kurul salonu boşaltılarak saat 15.05'te gizli oturuma geçildi.

İkinci Oturum (Gizlidir.)

Üçüncü Oturum

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş'ın, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Kıbrıs harekâtının Türk Ulusuna mutluluk, Bağımsız Kıbrıs Devletine huzur ve barış getirmesini dileyen telgrafi Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Dış siyasî olayların meydana getirdiği şartlardaki gelişmeler üzerinde Başbakan Bülent Ecevit açıklamalarda bulundu.

Kıbrıs harekâtında şehidolan kahramanların ruhlarını taziz için bir dakikalık saygı durumunda bulunuldu.

Dış siyasî olayların meydana getirdiği şartlardaki gelişmeler üzerindeki görüşmelere de-

vam olunarak, grupları adına A. P. Genel Başkanı Süleyman Demirel, D. P. Genel Başkanı Ferruh Bozbeyle, C. G. P. Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu, M. S. P. Grup Başkanvekili Hasan Aksay, Kontenjan Grubu Başkanı Nihat Erim, M. B. Grubu Başkanı Fahri Özdilek; şahısları adına Çorum Milletvekili Yâsin Hatiboğlu, C. Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş ve Adana Milletvekili Alparslan Türkeş; Hükümet adına da Dışişleri Bakanı Turan Güneş birer konuşma yaptılar.

Yapılan Kıbrıs harekâtından sonra, incelemelerde bulunmak üzere, bir Parlamento Heyetinin Kıbrıs'a gönderilmesine dair verilmiş olan iki temenni önergesi, emsal teşkil etmemek kaydıyla, Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Birleşime saat 19.10'da son verildi.

Başkan
Kemal Güven

Divan Üyesi
Sivas

Enver Akova

Divan Üyesi
Kayseri

Tufan Doğan Avsargil

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Kemal Güven

DIVAN ÜYELERİ : Zekâi Yaylalı (Erzurum), İlhami Çetin (Yozgat)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının 5 nci Birleşimini açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere geçiyoruz.

II. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Kıbrıs barış harekâtında şehit olan Silâhlı Kuvvetler mensuplarımız ile mücahitlerimiz için saygı duruşu.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs barış harekâtında şehit olan Kahraman Silâhlı Kuvvetlerimiz mensuplarının ve mücahit-

lerimizin aziz hatıraları önünde Yüce Heyetinizi bir dakikalık ihtiram duruşuna davet ediyorum.

(Saygı duruşunda bulunuldu.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

2. — *Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk ile Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş'a Başkanlıkça «Hoş geldiniz» denilmesi.*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, şu anda Sayın Cumhurbaşkanımız ile yavru vatan Kıbrıs'ın Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Yürütme Kurulu Başkanı Sayın Rauf Denktaş Genel Kurul salonuna teşrif etmiş bulunuyorlar. Kendilerine Yüce Kurulunuz adına hoş geldiniz derim. (Şiddetli ve sürekli alkışlar)

3. — *Başkan Kemal Güven'in, evvelce ilân edilmiş olan sıkıyönetimin uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi vesilesiyle, Kıbrıs olayları hakkındaki konuşması.*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri, sayın milletvekilleri; Anayasanın 124 ncu maddesi uyarınca Antalya ilinde Sıkıyönetim ilânına ait kararnamenin onaylanması, daha önce 14 ilde ilân edilmiş ve Yüce Heyetinizce onaylanmış bulunan sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ait Hükümet tezkeresinin görüşülüp karara bağlanması için Türkiye Büyük Millet Meclisini birleşik toplantıya çağırmiş bulunuyoruz.

Birleşik Toplantı Başkanı olarak, görüşmelere başlamadan evvel, sayın üyelerin de bir ölçüde duygularını yansıtacağım umudu ile kısa bir konuşma yapmama izin vermenizi rica edeceğim.

Sayın üyeler;

Son bir ayın olayları ülkemizde ve dünyada bütün dikkatlerin simgesi halinde idi. İnsan Hakları Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Yasası tüm insanlara korkusuzca, her türlü işkence ve zulümden uzak yaşama hakkı sağlanmasını kesinlikle emreder. Kıbrıs Anayasası ve antlaşmaları da her iki topluma ayrımsız ve şartsız olarak aynı hakları tanımıştır.

Oysa, Kıbrıs'ta yaşayan soydaşlarımız uzun süredir, bütün dünyanın gözleri önünde insanlık dışı, çağ dışı işkence ve çeşitli kötü muameleye maruz bulunmaktadırlar. Kıbrıs bağımsız devletinin herkesce bilinen tertipler sonucu yıkılması üzerine, garantör devletlerden birisi bulunan Türkiye'nin hukuka ve antlaşmalara bağlı kalarak müdahale hakkını kullanması sonucu, hep-

nizin yakinen bildiğiniz birtakım ciddi gelişmeler meydana gelmiştir.

Bu çağın dünyasında barışın koşulları ve sağlanması, çok yönlü yararların bugünden yarına değişen çeşitli hesaplarına dayandığı halde, Türkiye, bütün bu güç koşullara rağmen, Kıbrıs'ta anayasal düzenin ve bağımsız Kıbrıs Devletinin yıkılışından evvel ne söylemiş ve ne istemişse, her yönden çok haklı ve güçlü bulunduğu bugün de aynı şeyi söyleyip, istemektedir. Bu tumumu ile de uluslararası ilişkilerde onurlu ve haysiyetli bir millet olmanın emsalsiz örneğini vermektedir.

Sayın arkadaşlarım,

Türkiye, dünya barışının çıkmaza girmesini, Akdeniz bölgesinde anlaşmazlıkların sürdürülmesini, Türk - Yunan ilişkilerinin bozulmasını hiç bir zaman arzu etmemiş, barışçı niyetleri her vesile ile açıkca ortaya koymuştur. Buna rağmen, barışın sağlanması, ama köklü ve sürekli bir barışın sağlanması için uzattığımız elin aynı şekilde ve aynı iyi niyetle sıkılıp, karşılık görmediğini esefle müşahede etmekteyiz. Fakat, Türk Milleti ve onun yöneticileri, duygusal dönemlerin geçiciliğine ve er - geç sağduyunun barış içinde işler hale geleceği umut ve inancını her zaman muhafaza etmek basiretini gösterecek kadar olgun ve tecrübe sahibi olduklarından, büyük bir sabır ve sükûnetle olayları izlemektedirler.

İşte, olayların bu safhasında ve geleceğin neler getireceği kesin olarak bilinmediği bu günlerde, Bakanlar Kurulu, Antalya ilimizde sıkıyönetim ilânına ait kararnamenin onanması, daha evvel 14 ilde ilân olunan sıkıyönetimin uzatılması istemine ait tezkereyi Türkiye Büyük Millet Meclisi Müşterek Başkanlığına sunmuştur. Yüce Heyetiniz, bu konularda, her zaman olduğu gibi, milli birlik ve beraberliğin şaşmaz anlayışı içinde en isabetli kararı vermiş olacaksınız.

Bu vesile ile Türkiye'ye dünyanın daha değişik ve saygılı bir açıdan bakmasını sağlayan berrak, yürekli dış politikası ve kararlı tutumundan dolayı Cumhuriyet Hükümetini kutlamayı, savaş gücünü insanlık amaç ve anlayışını en kesin ve en kutsal bir biçimde tekrar dünyaya gösteren Türk Silâhlı Kuvvetlerini şükran ve minnetle selâmlamayı övünç verici bir görev sayıyorum. (Şiddetli alkışlar)

Sayın arkadaşlarım,

Kayıtsız ve şartsız olarak egemenlik hakkının sahibi olan Büyük Türk Ulusu, yürekten benimsediği demokratik hayat tarzı ile bağrından kopan güçlü Ordu'su ile her zaman öğünebilir. Daha güç koşullar içerisinde milli birlik ve beraberliğin en olgun ve en güzel örneklerini her zaman göstermesini bilen bu Yüce Ulus'un, aziz temsilcileri olarak tüm siyasî partilerimizi ve siz sevgili arkadaşlarımı en samimi duygularla selâmlar, hepimize saygılar sunarım. (Sürekli alkışlar)

4. — *Pakistan Senato Başkanı Habîbullah Han'ın, Kıbrıs Türklerinin haklarını teminat altına almak için Türkiye'nin yapmakta olduğu haklı mücadeleyi tümüyle desteklediklerine dair mesajı.*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Pakistan Senato Başkanı Sayın Habîbullah Han'ın, bir mesajı vardır, okutuyorum.

Ekselâns Kemal Güven

Millet Meclisi Başkanı

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara

Sayın Başkan, Pakistan Senato Başkanı Sayın Habîbullah Han'ın, aşağıdaki mesajını size iletmekle şeref duyar, bilvesile saygılarımı sunarım.

Altâf Ahmet Şeyh
Pakistan Büyükelçisi

«Gerek Senato gerekse şahsım adına Kıbrıs Türklerinin haklarını teminat altına almak için Türkiye'nin yapmakta olduğu haklı mücadeleyi tam manasıyla desteklediğimizi zatiâlinize ve ekselânsınız delâletiyle Millet Meclisi'ne ve Kahraman Türk Milletine temin etmek isterim.»

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur efendim. (Şiddetli alkışlar)

5. — *19 . 7 . 1974 günlü ve 7/8612 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 20 . 7 . 1974 gününden itibaren (14) ilde ilân edilen Sıkıyönetimi gerektiren nedenlerle Antalya ili sınırları içinde de 15 . 8 . 1974 Perşembe günü saat 07.00'den itibaren iki ay süre ile ilân edilen Sıkıyönetim hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararının onaylanmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/124)*

6. — *Ankara, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Adana, İçel ve Hatay ille-*

rinde evvelce ilân edilmiş bulunan Sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi. (3/125)

BAŞKAN — Başbakanlık tezkereleri var, okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

19 . 7 . 1974 günlü ve 7/8612 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 20 . 7 . 1974 gününden itibaren (14) ilde ilân edilen Sıkıyönetimi gerektiren nedenler devam ettiğinden, Antalya ili sınırları içinde de 15.8.1974 Perşembe günü saat 07.00'den itibaren iki ay süre ile Sıkıyönetim ilânı, Bakanlar Kurulunun 14.8.1974 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyetin Türkiye Büyük Millet Meclisinin onamasına sunulmasını arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi :

a) 20 . 7 . 1974 gün ve Kanunlar Md. 1284/10909 sayılı yazımız.

b) 19 . 7 . 1974 günlü ve 100 - 51/12 sayılı yazımız.

Savaşı gerektirebilecek durumun başgöstermesi nedeniyle Ankara, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Adana, İçel ve Hatay illeri sınırları içerisinde 20.7.1974 Cumartesi günü saat 07.00'den itibaren bir ay süre ile ilân edilip Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20 . 7 . 1974 günlü ve 305 sayılı Kararı ile onanmış olan Sıkıyönetim, 20 . 8 . 1974 tarihinden itibaren iki ay süre ile uzatılmasının, Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı, Bakanlar Kurulunca 14.8.1974 tarihinde uygun görülmüştür.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

BAŞKAN — Efendim, şu anda Başbakanlık-tan aldığımız başka bir tezkerer var, onu da okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Kıbrıs Barış Harekâtının gereği olarak on-dört ilde daha önce ilân edilmiş ve onanmış olan Sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ve Antalya ilinde de 15.8.1974 günü saat 07.00'den itibaren iki ay süre ile Sıkıyönetim ilân edilme-

sine, Bakanlar Kurulunca 14.8.1974 tarihinde karar verilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onamasına sunulmuştu.

Karar tarihinden bu yana meydana gelen gelişmeleri dikkate alan Bakanlar Kurulu Sıkıyönetimin;

1) Antalya, Aydın, Manisa, Muğla ve Tekeiradağ illerinde kaldırılmasının;

2) Adana, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir ve Kırklareli illerinde ise, 20.8.1974 gününden itibaren bir ay süre ile uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisine teklif edilmesine; 19.8.1974 günlü toplantısında karar vermiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

BAŞKAN — Efendim, görüşmelere esas olarak bu son tezkereyi alıyoruz.

Şimdi, söz almış arkadaşların isimlerini okuyorum :

Sayın Turhan Feyzioğlu Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına, Sayın Ferruh Bozbeyle Demokratik Parti Grubu adına, Sayın Fahri Özdeşlik Millî Birlik Grubu adına, Sayın Cihat Bilgehan Adalet Partisi Grubu adına, Sayın Nihat Erüm Kontenjan Grubu adına.

Şahısları adına söz alan arkadaşların isimlerini okuyorum: Sayın Enver Akova, Sayın Yâsin Hatiboğlu, Sayın Hasan Tosyalı, Sayın Alparslan Tülekş, Sayın Mustafa Kemal Erkovan.

Hükümet adına Sayın Turan Güneş söz istemektedir.

Buyurun efendim... (Alkışlar)

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Huzurunuzda görüşülmekte bulunan Sıkıyönetim münasebetiyle Hükümeti temsilen Dışişleri Bakanının söz alması, söz konusu Sıkıyönetimin doğrudan doğruya Türkiye'nin dış güvenliği ile ilgili olmasından ötürüdür. Hamdolsun yurdumuzda asayiş, sükûnet tam kemaliyle mevcuttur ve özellikle bugünlerde milletimiz şu veya bu konudaki fikir ayrılıkları dahi bir tarafa bırakarak, içinde bulunduğumuz büyük bir dava mücadelesinde tam manasıyla kenetlenmiş ve bu millî davanın destekleyicisi, yürütücüsü olmuştur.

Bugün Türk vatani, özgürlüğün, hukuk devletinin ve millî birliğin dünyada en sakin limanlarından biri halindedir.

Tamamen dış güvenliğimizle ilgili Sıkıyönetim konusunda, bu Sıkıyönetimi gerektiren sebepler üzerinde fazla duracak değilim. Dinlediğiniz Hükümet tezkerelelerinden de anlaşıldığı ve hile, Hükümetiniz, Sıkıyönetimin yürürlükte bulunduğu illeri azaltmak ve Sıkıyönetimin süresini de kısaltmak niyetindedir.

Ben, Türkiye'de Sıkıyönetim ilânına da vesile veren, Kıbrıs bunalımı konusundaki son gelişmeleri yüksek huzurunuzda arz etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin tek başına, garantici devlet olarak Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve oradaki Türk toplumunun haklarını korumak için yapmak zorunda kaldığı askerî harekâtta sonra, bildiğiniz gibi Cenevre'de bir toplantı yapıldı. Türkiye, milletlerarası alandaki bütün ihtilâfların müzakere yoluyla, barış yoluyla, çözümlenmesini eskiden beri politikasında temel itti haz etmiştir ve bu barış temeli bize bu Devletin kurucusundan miras kalmış olan bir anaprensipdir. Hadiseleri yakından izlediniz. Biz, bu prensibe temelden bağlı kalmakla beraber, bir ülkenin ortadan kalkmak üzere bulunan bağımsızlığını ve orada mevcut Türklerin haklarını ancak bir askerî harekâtla korumak zorunda kaldık. Buna rağmen, gene en kısa bir zamanda müzakere yoluna, anlaşma yoluna gitmeyi tercih ettiğimiz için, Cenevre'de bir an önce, Birleşmiş Milletlerin de kararına uygun olarak Konferansın toplanmasını istedik.

Cenevre deklarasyonu olarak kabul edilen, adı verilen metinle sonuçlanmış olan bu konferansın teferruatını anlatacak değilim. Orada, üç dışişleri bakanının imzasıyla taahhüt ettikleri mükellefiyetleri de teker teker huzurunuzda sayacak değilim. Bu Cenevre deklarasyonu, iyi niyetle uygulandığı takdirde Kıbrıs'ta barış yollarını, Kıbrıs'ın egemenlik ve bağımsızlık yollarını açacak değerli bir vesika idi. Bu vesikada, gene dışişleri bakanlarının, 8 Ağustos'ta toplanarak o deklarasyonda öngörülen anayasa çalışmalarına başlaması gerekiyordu. Biz, 8 Ağustos toplantısına, bu anayasa müzakerelerine başlayacağız umudu ile gittik. Fakat daha önce

Türk Silahlı Kuvvetleri kendisine vaki bir taarruz olmadan, Cenevre deklarasyonunda yazıldığı gibi, işgal etmekte bulunduğu sahada kalmağa dikkat ettiği halde, Yunanistan Cenevre deklarasyonunun diğer hükümlerine riayet etmemiştir; fakat buna rağmen Cenevre'ye Türklerin ateşkese riayet etmediği ve işgal ettikleri bölgeyi genişlettiği yolunda dehşet verici bir basın kampanyası ile gitti.

Değerli arkadaşlarım, Cenevre'de ilk çabamız Cenevre deklarasyonu hükümlerinin Yunanistan tarafından uygulanmadığını ayan beyan ortaya koymak çabası ile geçti.

Anayasa meselelerinde tarafların tutumuna da birkaç kelime ile değineyim. Konferansın açıldığı ilk günlerde böyle bir konferansın Anayasa meselelerini inceleme yetkisi olmadığı iddiası ortaya atıldı, halbuki Cenevre deklarasyonunda açıkça 8 Ağustos toplantısının bu meseleye tahsis edileceği yazılı idi. Türkiye ve Kıbrıs Türk Cemaatinden başka olan taraflar, sonuna kadar, Cenevre Konferansının bu konuda yetkili olduğu meselesini başında olduğu kadar sert olmamakla beraber sonuna kadar vuzuhsuzluk içinde tutmaya gayret etmişlerdir. Burada uzun boylu Cenevre Konferansında tarafların sorumluluklarını inceleyecek değilim; yalnız, Türkiye Cumhuriyetinin iyi niyetinin ve bir anlaşmaya varma çabasının delillerini vermekle yetineceğim.

Değerli arkadaşlarım, uzun çabalardan ve Türkiye Hükümetine, Türkiye'ce kabul etmemiz imkân bulunmayan Rumlardan kurulu bir Kıbrıs Cumhuriyetini kabul ettirme çabalarından sonra en nihayet Kıbrıs'ın iç düzenine, anayasal düzenine daha ciddî bir şekilde gidebildik. Bütün bu müzakereler esnasında ve de müzakerelerden önce Türkiye bu konudaki görüşlerini açık açık basına, ilgili devletlere duyurmuş idi. Sonunda anlaşıldı ki, Türkiye'nin tekliflerini ne Rum Cemaatinin mümessili Klerides ne de Yunan Dışişleri Bakanı sayın Mavros kabul etmek niyetinde değildir ve daha Cenevre Konferansının birinci safhasında taraftandan açıkça beyan edildiği halde, Kıbrıs konusunun bundan önce olduğu gibi birtakım müzakerelere, diplomasi koridorlarına, siyaset kulislere ve milletlerarası forumlara götürerek yozlaştırmak niyetindedirler. Türkiye'nin, şim-

diye kadar geçirmiş olduğu tecrübeler muvacehesinde bu yollara gidilmesine kesinlikle razı olmayacağımı, herkesin Kıbrıs konusunda ne gibi önerileri varsa bunları açık seçik ortaya koymasını daha birinci Cenevre Konferansında söylemiş ve ayrıca Türkiye'nin tezini gerek Cenevre'de gerek Türkiye'de yakından, uzaktan ilgili bütün devletlere teferruatı ile anlatmış idik.

Değerli arkadaşlarım, buna rağmen Cenevre müzakerelerinde, müzakereleri yozlaştırmak için gereken bütün gayretler Türklerden başkaları tarafından fazlasıyla yapılmıştır. Bildiğiniz gibi konferansın başarısızlıkla sonuçlanması, yani Türkiye'nin konferansı bitmez tükenmez müzakereler batağına terk etmeme kararı karşısında son toplantılarda sayın Mavros ve sayın Klerides şöyle bir yol tuttular: «Türkiye'nin teklifleri üzerinde herhangi bir mütalaa beyan edemeyiz. Bırakınız ülkemize gidelim, hükümetimizle istişare edelim; bu görüşmeler hakkında, bu teklifler hakkında görüşümüzü beyan edelim...» Halbuki daha önce yapılmış çeşitli başbaşa toplantılarda, gayri resmî toplantılarda ne sayın Mavros'un, ne sayın Klerides'in bu teklifleri kabul etmeyecekleri açıkça anlaşılıyordu, zaten açıkça da bize söylemişlerdi. Bu şartlar altında konfransa birkaç gün ara verildiği takdirde, kendilerinin dönüşlerinde bizim tekliflerimizi kabul etmeyecekleri kesin bir hüküm olarak ortada idi. Buna rağmen ben; mademki bizim tekliflerimiz hakkında herhangi bir beyanda bulunamıyorsunuz, sizin ne gibi teklifleriniz vardır, bunları dinleyelim; ben onları münakaşa etmeye hazırım, dedim. Yunanlılar hiçbir teklifleri olmadığını söylediler. Mösyö Klerides ise, konferansa vermediği, fakat sayın Denktaş'a tevdi ettiği bir muhtıradan ancak Türklere beledi belde hizmetlerinde muhtariyet tanımlayabileceğini ifade eden bir teklif sundu. Bu şartlar altında konferansı devam ettirmek mümkün değildi. Konferansı devam ettirmek, dünya kamuoyunu saptırmak için gayretler ve Kıbrıs'ın yeniden, demin arz ettiğim gibi kulislere girerek adadaki Türklerin feriyatlarının unutturulması manasını taşıyacaktı. Bu nedenle Türkiye sonuna kadar sabırla, gayretle, çaba ile, uzlaşma arzusu ile konferansı sürdürmüş, fakat artık konferansın Kıbrıs

meselesini halletmek niyetini tamamen kaybet-tiği veya karşımızda bulunan temsilcilerin za-ten niyetlerinin herhalde konferansı yavaş ölüme terk etmek niyetinde buldukları için, gerçeği olduğu gibi görmek gerektiğinden, kon-feransın Kıbrıs sorununa bir çare bulamayacağı tarafımızdan beyan edilerek konferans böylece sona erdi.

Değerli arkadaşlarım, gerek Yunanlıların, gerek Kıbrıs Rum Cemaatinin konferansta, konferansın son günü resmen tekliflerimizi ka-bul etmediklerini beyan etmemekle, aslında giz-li niyetlerini sakladığını bildiren elimizde resmî belgeler vardır. Tekliflerimiz hakkında ben bunları reddediyorum demeyen, alenen, resmen demeyen Sayın Klerides Kıbrıs'a döndükten sonra Rum radyosundan yapmış olduğu bir konuşmada aynen şunları söylemiştir: «Türk Hükümetinin, Kıbrıs üzerindeki istekleri kabul edilemeyecek nitelikte idi.»

Görülmektedir ki, kendisine belli bir süre versek bile, bizim tekliflerimizi kabul edilmeye-cek nitelikte gördüğü için; dönüşte, «Ben bu tekliflerinizi kabul etmiyorum» diyecekti, fa-kat o arada kimbilir ne gibi propagandalarla Türklerin Cenevre deklarasyonuna karşı saygı-sız olduklarını ispat etmeye çalışacaklardı.

Konferansta, son günü resmen beyana davet ettiğim zaman sükûtu tercih eden, «Benim bir teklifim yoktur, sizin de teklifinizi ancak Atina dönüşü mütalaa edebilirim» diyen Sayın Mav-ros da; konferanstan çıkar çıkmaz gazetecilere; «Federal sistem, Ada'nın toprağının doğrudan doğruya bölünmesine sebep olacağı için ant-laşmalara tamamen aykırı bir tekliftir ve bu itibarla da bu teklifin kabul edilmesi imkânı yoktur.» diye basına yazılı bir demeç dağıtmış-tır.

Büyük Mecliste bu vesikaları bir defa da-ha açıklamakta gördüğüm fayda; bunların böy-lece kamuoyunca daha iyi anlaşılabilmesini te-min içindir.

Değerli arkadaşlarım, müzakere yolu ile, sulh yolu ile milletlerarası ihtilâfları çözmek için azamî gayreti sarf etmiş bulunan Türk Hü-kümetinin elinde, bundan böyle iki imkândan veya iki ihtimalden biri kalıyordu; ya Kıbrıs sorununu demin dediğim şekilde kronik hale getirmek ve Ada'da yaşayan Türklerin malını,

canını feda etmek veya başkalarının suhçu yol-larla vermedikleri, vermek istemedikleri hakla-rımızı, ve sadece haklarımızı, Türk Silâhlı Kuv-vetlerine güvenerek almak..

BAŞKAN — Sayın Güneş, konuşma süreniz 20 dakikadır, üç dakikanız var efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANİ TURAN GÜNEŞ (De-vamla) — Türk Hükümeti hakkını ve sadece hakkının alınmasını Türk Silâhlı Kuvvetlerine emanet etmiştir ve Türk Silâhlı Kuvvetleri de bildiğiniz başarıyı elde etmişlerdir. Sadece hak-larımızın garantisini için harekete geçmişlerdir.

Değerli arkadaşlarım, bugün varılan sonuç-tan dolayı Türk Ordusuna, Türk Silâhlı Kuv-vetlerine Büyük Meclisin huzurunda bir defa daha saygılarımızı ve minnetlerimizi sunarız. (Alkışlar).

Bugün Ada'da sulh ve sükûn henüz tama-men temin edilememişse, bunun sorumlusu Türkler değildir. Yapılan menfi propagandala-ra rağmen, üç yaşındaki bir Türk yavrusunun vücuduna kırk mermi boşaltan ve bugün de Lefkoşe'de diplomatik muafiyetlere sahip olan bir binayı, yani Amerikan sefaretini yakıp, Amerikan sefirini öldürenlerin sadece, hatta dil, din, millet farkı da gözetmeden insanlığın düşmanı olduklarını bu kürsüden açıkça beyan etmek lâzım gelecektir. («Bravo» sesleri, alkış-lar) ve Türkiye Hükümeti adına şuna bütün dünyanın dikkatini çekmek istiyorum; işte Kıb-rıs'ta Türk toplumu, insaf bilmez, hak bilmez insanların bu kabil tecavüzlerine senelerden be-ri maruz bulunmaktadır. Şimdi bütün dünya kamuoyunu ve bütün hükümetleri Kıbrıs dra-mını daha yakından görmeye davet etmek el-bette ki bizim hakkımızdır. («Bravo» sesleri)

Büyük Meclisin sayın üyeleri, Hükümet, her-halde mevcudiyeti pek de fazla hissedilmeyen sıkıyönetimi sadece askerî harekâtın gerektir-diği emniyet tedbirlerinden ibaret görmektedir ve bundan dolayı da mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda kaldırmaya çalışmaktadır.

Sıkıyönetimin beş vilâyetimizden kaldırıl-ması ve kısıtlanması hakkında Hükümet tekli-fi huzurunuzdadır, kabulünü rica ederiz ve ş-u nu da belirtmek isteriz ki: Türk Hükümeti Kıb-rıs'ta, Türk toplumunun haklarını korumaya kararlıdır, ayrıca her Türk'ün de, her ferdin de hakkını korumaya gayret edeceğiz. Millet-

lerarası alanda ne gibi tedbirleri kimler düşünecektir, göreceğiz. Elbette ki Türk Hükümeti de kendisine düşenleri yapacaktır.

Hepinize saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından, alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güneş.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Turhan Feyzioğlu, buyurun efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİ-OĞLU (Kayseri Milletvekili) — Sayın Başkan, T. B. M. M. nin sayın üyeleri;

Kıbrıs davasında milletçe yeni bir aşamaya gelmiş bulunuyoruz. Bu aşamada, hemen belirtiyim ki, pek çok yönden mutluyuz. Kıbrıs davasında şüphesiz önümüzde aşılması gerekli engeller, yenilmesi gerekli güçlükler vardır; fakat milletçe vardığımız bu aşamada geleceğe güvenle bakıyoruz. Pek çok engeli, en çetin engelleri başarı ile aşmış olarak geleceğe güvenle bakıyoruz. Bu yüzden mutluyuz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına, konuşmanın başında, her şeyden önce Kıbrıs davası uğrunda şehit düşen aziz yiğitlerimizi anmak isterim. Aziz şehitlerimiz için Cenabı Hakkın sonsuz rahmetini niyaz ederim. Şehitlerimizin aziz hatıraları unutulmayacak, geride bıraktıkları aile fertleri, dulları, yetimleri büyük Türk Milletinin vefalı bağrında; hiç şüphe etmiyorum ki gerekli saygıyı ve ilgiyi daima göreceklerdir.

Bu konuda Yüce Meclise düşen bazı görevler olacaktır. Şimdiden bu görevleri azami süratle yerine getirmeye hazır olmalıyız.

Silâhli Kuvvetlerimizin en büyük komutanından subaylarına, assubay, erbaş ve erlerine kadar, harekâtın hazırlığında ve yürütülmesinde unutulmaz hizmetleri geçen bütün mensuplarını, (Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerimizin bütün mensuplarını) grupum adına yürek dolusu şükran duygularıyla selâmlıyorum.

Şan ve şeref dolu tarihimizdeki büyük zaferlerinin yanına yeni bir şeref sayfası eklemiş olan Türk Silâhli Kuvvetleri milletçe hiçbir zaman kendilerinden esirgenmemiş olan sevgiye ve ilgiye layık olduklarını bir defa daha ispat etmişlerdir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi adına, son Kıbrıs buhranında izlediği kararlı politikadan dolayı, millî davada birlik ve beraberliği koruyacak şe-

kilde, muhalefet partileriyle ve Senatamızdaki diğer siyasi gruplarla kurmaya muvaffak olduğu bilgi verme ve demokratik istişare usullerinden dolayı, Kıbrıs politikasını değişen şartlara göre isabetle çizmesinden dolayı Cumhuriyet Hükümetini de kutlamayı görev sayıyorum. (C. H. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

Sayın Cumhurbaşkanımızı, isabetli direktiflerle milletimizi birliğe ve beraberliğe davet eden sözlerle yaptığı görevden dolayı, Sayın Başbakanı özellikle seçtiği başarılı, dengeli ve kararlı üslûptan dolayı ve Cumhuriyet Hükümetini tüm olarak izlediği politikadan dolayı kutlamayı görev sayıyorum. (C. H. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

Bu arada, güzide temsilcisini biraz önce aramızda görüp selâmlamaktan kıvanç duyduğumuz, Sayın Rauf Denktaş liderliğindeki kahraman Kıbrıs'lı soydaşlarımızı da bu mutlu günde beraberce hatırlamakta yarar okduğu, bunun bir görev olduğu inancındayım.

Yüz yıla yakın bir süreden beri, önce İngiliz, yönetiminde Rumlara adım adım ezdirilen, daha sonra Makarios yönetiminde çok daha ağır ve açık baskılara maruz kalan, son 14 yılda eli silâhta, Türk'ün Kıbrıs'taki varlığını, şerefini, namusunu korumak için mücadele etmiş olan yiğit Kıbrıslı soydaşlarımızı Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına saygıyla selâmlıyorum. (C. H. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

Bu mutlu günde elde edilen sonucu direnme güçleriyle, büyük milletlerine ve dâvalarına bağlılıklarıyla katkıda bulunan; bugünün temelini atmış, bugüne erişmemizi mümkün kılmış olan mücahitleri, onların ana - babalarını bütün Kıbrıs Türk Toplumunu, mücahitlerden verdiğimiz şehitleri ve gazi mücahitlerimizi hep beraber saygıyla hatırlıyor ve anıyoruz.

Büyük Türk Milleti, Kıbrıs buhranında, iktidarıyla, muhalefetiyle, grevler'ni durduran, dar bütçelerinden bağışlar yapan işçisiyle, köylüsüyle, radyosunun başında derdini unutan; tohum derdini, gübre derdini unutup Kıbrıs'tan haber bekleyen vatansever köylüsüyle, yaşlısıyla - gençleriyle, kadınıyla - erkeğiyle iftihar verici bir millî beraberlik göstermiş olan Türk Milleti, gerçekten büyük millet olduğunu bir defa daha ispat etmiştir.

Büyük ruhlar zor geçitlerde belli olur; büyük milletler zor geçitlerde büyüklüklerini ortaya koyar.

Türk Milleti, bu millî davada gösterdiği emsalsiz birlik ve beraberlikle, demokratik rejim içinde, demokratik münakaşa, müzakere, tenkit ortamı içinde göstermeye muvaffak olduğu büyük beraberlikle, gerçekten şanlı tarihine lâyık, üstün hasletleri bütünüyle devam eden büyük millete olduğunu bir defa daha göstermiştir ve Kıbrıs davasından sağladığımız en büyük kazançlardan biri de sanıyorum ki, (Sayın Dışişleri Bakanı da bunu belirttiler) bu millî beraberlik manzarasıdır.

Son günlerde uğradığımız birçok kasaba oldu; yol üstü kasabası ve köyü. Radyo başında Kıbrıs haberlerini dinleyen vatandaşlarla konuştum. Birçok defa gözlerim gerçekten yaşla dolarak onların konuşmalarına şahit oldum. İstiklâl Harbi gazisi, «Bugün çağırırsalar tekrar askere giderim» derken gözüm yaşardı, beş yaşındaki torunum eve gittiğimde el çırparak beni, «Savaş bitti baba, savaş bitti; Türk askerî Rum'u yenmiş» diye o ihtiyarın heyecanı içinde, beş yaşındaki şuuruyla beni kucakladığı zaman gözlerim doldu. Bu millet büyük millettir. Köylüsüyle, işçisiyle büyük millettir. Dost, düşman bunu böyle bilmelidir. («Bravo» sesleri, alkışlar)

Dört yaşındaki masum yavruya 40 kurşun sıkmaktan, vahşetten vazgeçmeyen, çekilinken yakmayı, yıkmayı marifet. sayan zavallı saldırganların özelliklerini biz biliriz, ama onlar da nice defa tecrübe ettikleri için bu milletin hasletlerini, üstün vasıflarını bilmeliydiler, bilmelidirler. Kıbrıs'ta bizim özlediğimiz, Kıbrıs halkının tümüyle lâyık olduğu barış düzenini, âdil, devamlı barış düzenini sağlamakta artık yardımcı olmalıdırlar. Baskıyla, zorla, zulümle, saldırganlıkla Türk Milletini bu millî davada geriletmenin mümkün olmadığını görmeli ve hakkı teslim etmelidirler.

Değerli arkadaşlarımız, bu konuşmanın giriş kısmında, izin verirseniz, son askerî harekâtın başarısını sağlayan askerî hazırlıkları yıllardan beri başarıyla yapmış ve sürdürmüş olanları da hatırlayalım. Onları da hatırlamayı bir vazife sayıyorum. Geçmiş hükümetlerde, geçmiş yıllarda kumanda mevkilerinde, genelkurmay hizmetlerinde, kuvvet komutanlıklarında, son askerî harekâtın başarısı için gerekli plan hazırlıklarının

dan silâh, malzeme, eğitim hazırlıklarına kadar gerekli hazırlıkları bu kadar güzel şekilde yapmış olan herkese Türk Milleti şükran borçludur. Gelecekteki bütün ihtimallere de artan bir teyakkuz ve dikkatle millî Ordumuzu hazırlamak lüzumunu ve bunun önemini bize bu son olaylar ispat etmiştir.

Kısa konuşmamda, izin verirseniz, önümüzde karşılaşacağımız sorunlar ve bunlarla ilgili birçok düşüncemi arz etmek istiyorum.

Birleşmiş Milletlerin 353 sayılı kararı lehimize bir karar değildir. Kıbrıs buhranının başından beri çeşitli milletlerarası kuruluşlarda ve Cenevre'de ortaya çıkan kararlar, metinler, deklarasyonlar içinde sanırım ki, en çok aleyhimizde olanlar Birleşmiş Milletlerden çıkan, Güvenlik Konseyinden çıkan kararlardır. Daha evvel Kıbrıs konusu konuşulurken, bu problem ne kadar enternasyonalize olursa, Birleşmiş Milletler minderine ne kadar kaydırılırsa bunun Yunanlıların ve Rumların işine gelebileceğini arza çalışmış idim.

Birleşmiş Milletler minderine kaydırıldıkça, (ki, Rumlar, Yunanlılar ve onların destekçileri konuyu o mindere kaydırmaya çalışacaklardır; geçmişte çalışmışlardır, gelecekte çalışacaklardır) aleyhimize kararlar çıkması ihtimali vardır. Bu gibi kararlar karşısında son derecede kararlı, kaya gibi kararlı durmaya mecburuz. Hele en son karar, 353, 354, 355, 357, 358 sayılı Güvenlik Konseyi kararlarını hatırlatan, teyit eden, fakat bunlara çok kötü yeni unsurlar eklemiş olan en son karar, oradaki delegemizin ilk anda söylediği gibi, Türk Milletinin, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinden hiç birinin kabul edemeyeceği bir karardır.

Son kararda, Yunan darbesi, gayri meşru Yunan darbesi, Enosisi gerçekleştirmek hedefini güttüğü, anlaşmaları, milletlerarası anlaşmaları ayak altına almak hedefini güttüğü apaçık olan kanunsuz Yunan darbesi bir tarafa bırakılarak, bundan hiç bahsedilmeyerek, Rum ve Yunan mezaliminden hiç bahsedilmeyerek, uzun yıllardan beri Kıbrıs Türkü'nün açık hava temerküz kamplarında yaşamaya mahkûm edildiği gözden uzak tutularak, anlaşmaların kimler tarafından çiğnenmiş olduğu unutulmuş, «Tek taraflı askerî harekât» sözü kullanılıyor ve Türk Devletinin girişmiş olduğu meşru barış hareketi suçlanıyor, tasvip edilme-

diği belirtiliyor. Kıbrıs'ın geleceğiyle ilgili müzakerelerde askerî harekâtın elde edilen avantajların müzakerelerin sonucunu etkilememesi gibi tamamıyla tek taraflı bir görüşten hareket ediliyor. Âdeta Rumlara ve Yunanlılara, Türklerin sağladığı askerî avanteajın müzakere sonucunda varılacak çözüm yoluna tesir etmemesi için direniniz, barışçı çözüm yoluna yanaşmayı- nız tarzında bir kuvvet şıngısı açıkça yapılmak isteniyor. «Birleşmiş Milletlerin gelecekte gerekli başka tedbirleri alması» gibi müphem bir söz de kararın 4 ncu bendine yerleştirilmiş bulunuyor.

Anlaşmalara dayanarak Ada'da bulunması câiz olan kuvvetler dışında Kıbrıs'taki yabancı askerî kuvvetlerin derhal Ada'dan çekilmesi yolunda daha evvel 353 sayılı kararda da yer almış bulunan bir hükme son kararda bir defa daha yer veriliyor. Bu kürsüde daha evvel Hükümet adına söylendi, muhalefet partileri adına söylendi; Kıbrıs'ta bulunan Türk Kuvvetleri anlaşmalara aykırı olarak orada bulunmuyor, anlaşmalardan doğan bir hakkı kullanarak orada bulunuyor.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Türk Kuvvetlerinin tek taraflı askerî harekât yaptığı veya gayrimeşru olarak orada bulunduğu manasına gelecek sözleri ne kadar söylerse söylesin, aslında, Ada'da gayrimeşru olarak bulunan kuvvetler General Ionidis'in gönderdiği, ondan evvelki Yunan Hükümetlerinin gönderdiği ve anlaşmalara, Anayasaya aykırı olarak teşkil edilmiş Kıbrıs Rum Muhafızlarının başında, onları Türklere karşı saldırgan bir Enosis kuvveti olarak teşkilâtlandırılan Yunan subaylarıdır. Hiç bir anlaşmaya dayanarak çıkmamışlardır, anlaşmaları çiğnemek için çıkmışlardır.

Türk Askeri Ada'ya anlaşmalar yıkıldıktan, Kıbrıs Devletinin meşru temelleri Yunanlılar tarafından yıkıldıktan sonra, anlaşmalardan doğan bir hakla çıkmıştır. Yeni şartların gerektirdiği şekilde yeni bir düzen kurulmadan Türk Askerinin Ada'dan çıkması mümkün değildir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Milleti buna asla imkân vermeyecektir. Hak için oradayız, hakkımızı alana kadar orada kalacağız, hakkı bir an evvel teslim etsinler, mesele halledilsin demekten başka Türk Hükümetinin söyleyeceği bir şey yoktur. Sabretmek sırası, kararlı şekilde beklemek sırası bize gelmiştir.

Bugüne kadar göğün ne olduğunu bilmeyen Rumlar, şimdi birkaç köyü boşaltıp göçmeye mecbur olunca, dünyayı ayağa kaldırmaya çalışıyorlar. Ama onbinlerce Kıbrıs Türk'ünün bağından, bahçesinden, toprağından, cedit toprağından koparılıp ıssız güleşüz, Lefkoşe'ye nasıl yığıldığını ve bunların ondört yıldan beri nasıl Anavatan tarafından ayakta tutulmak için fedakârlıklarla, yardımlarla desteklendiğini medenî dünya neden görmezlikten geliyor? Bu ne kadar tek taraflı karardır?

Bu karara rey veren devletlerin milletvekilleri ve temsilcileri, Avrupa Konseyinde, Kıbrıs harekâtının sorumlusunun Yunan cumtası ve onun darbesi olduğunu tescil etmiş, takbih etmiştir. Avrupa Konseyi Türk Hükümetinin askerî müdahale kararının garanti anlaşmasının diördüncü maddesinden doğan meşru bir hareket olduğunu, Türk askerinin Ada'ya anlaşmalardan doğan bir hakla meşru olarak çıkmış olduğunu temsil etmiştir. Bu ülkeler kendi içlerindeki viedan sahiplerinin sesine kulak versinler. Biz anlaşmalara dayanarak oraya gittik; yeni, âdil, devamlı, barışçı düzen kuruluncaya kadar orada barışın, hakkın, Kıbrıs Türk'ünün namus ve varlığının belçisi olarak durmaya devam edeceğiz. Hükümeti bu konuda kararlı görmekten bahitliyoruz.

Kimdir bu, Birleşmiş Milletlerde konuşan Rossides? Kimdir Avrupa Konseyinde Kıbrıs Devleti adına demeg verip, «Avrupa Konseyi nezdindeki Kıbrıs temsilcisi» sıfatıyla konuşan Modinos? Türkiye'ye karşı ağıza alınmaz ağır sözlerle saldırıya geçen bu zatlar kimdir? Bunların tayininin altında, anlaşmalara göre Rauf Denktaş'ın imzası bulunmak lâzımdır; Rauf Denktaş'ın imzası yoktur. Dışişleri Bakanlarının tayini için Türk Cumhurbaşkanı Muavini- nin imzası lâzımdır. Dışişleri Bakanlığına darbeden sonra getirilmiş olan zata gene Anayasaya göre on gün sonra süresi bitmiş olması gereken bir geçici Hükümetin usulsüz tayin edilmiş Dışişleri Bakanının ve onu temsil eden bu sefirlerin Birleşmiş Milletlerde, Avrupa Konseyinde Kıbrıs halkı adına konuşma hakları yoktur.

Cumhuriyet Hükümetinden rica ediyorum; bunların sadece Kıbrıs Rum toplumu adına konuşma hakları bulunduğunu bir defa daha ve

resmen haykırılım, gerekli mücadeleyi yapalım. Bunlar, Kıbrıs Rum halkını temsil edebilirler. Kıbrıs Devletini temsil edemezler ve daha evvel birçok milletlerarası kuruluşlarda tespit edildiği gibi iki cemaat ayrı ayrı gider, ayrı ayrı konuşur.

Güvenlik Konseyinde Rossides Kıbrıs adına konuşamaz. Rossides konuştuğu zaman, karşısında Türk Toplumunun bir temsilcisinin konuşması lâzımdır ki, Güvenlik Konseyi gerçeği görebilsin. Modinos konuştuğu zaman, onun karşısında mutlaka bir Türk Toplumunu temsilcisinin konuşması lâzımdır, ya da bunların hiçbirinin konuşmaması, sadece Türkiye ve Yunanistan delegelerinin konuşması lâzımdır milletlerarası kuruluşlarda. Eşitlik ve denge böyle sağlanabilir. Bu tek taraflı ve anlaşmalara aykırı duruma son vermek zamanının geldiği inanimdayız.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, iki dakikanız var efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİ-OĞLU (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

46 ncı madde ortadadır, 50 ncı madde ortadadır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin resmî tezinin coğrafi temele dayanan bir çözüm olarak tespit edilmiş olmasından Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu olarak duyduğumuz sevinç, memnuniyet sonsuzdur. Daha evvel hatırlarsınız, bu konuda bu kürsüde çözümün «fonksiyonel» çözüm ve saire olamayacağını, bir coğrafi temele dayanmadıkça, Kıbrıs'ta Türk Toplumunun varlığını sürdürmenin mümkün olmayacağını, Kıbrıs buhranı patlamadan evvelki müzakereler de dahil olmak üzere birçok vesilelerle arz etmiş idik. Hadiseler bu imkânı vermiştir; Hüskümet bu imkânı değerlendirmiştir, resmî tezimiz, coğrafi temele dayalı çözüm olarak tespit edilmiştir. Adın ne olacağı önemli değildir, muhtevanın ne olacağı önemlidir. Cumhuriyet Hükümetinden, ortaya «Taksim» diye çıkmasını istemiyorum. Daha evvel de belirttim, ne söyleyeceği önemli değildir. Ama mutlaka Türk Toplumunun varlığını sağlayacak, meseleleri pamuk ipliğine bağlamayacak, ileride Türkiye'nin veya Türk Toplumunun buhranlı veya zayıf bir zamanında tekrar başımıza dert açmayacak, sağlam bir çözümün bulunması zorunluğu vardır.

Federal Devlet veya konfederal Devlet yo-

luna gidildiği takdirde, mutlaka asıl yetkiler Federe Türk Devletinde olmalı Rum bölgesinde onlarda olmalı ve son derecede gevşek, son derecede sınırlı yetkili bir «şapka» bulunmalı... Aksi takdirde sistem işlemeyecektir. Aksi takdirde Türkiye'nin başına, Yunanistan'ın başına ve her iki toplumun başına Kıbrıs devamlı bir galle olmakta devam edecektir. Akıl bunu emrediyor, her iki toplumun menfaati, her iki komşu ülkenin menfaati; coğrafi temele dayalı yaşama gücü olan, devamlı bir çözüm yolunun bulunmasını emrediyor. Bunda bugünkü fiili durum, sonucunda diplomatik alanda da muvaffak olmanın mümkün olacağı inancındayım.

Türk bölgesinin ekonomik gelişmesine, öteki bölgelerden çekilecek nüfusun iskânına, bu bölgenin kendi kendine yeter hale gelmesine, her türlü güvenlik tedbirlerinin alınmasına, mahallî Türk nüfusun, mücahit teşkilâtının ayakta tutulmasına ve daha da güçlendirilmesine dikkati çekmek isterim.

Magosa limanı mutlaka elimizde kalmalıdır. Kuzey rüzgârlarına açık Girne bizim için gerçek bir liman olmayacaktır, Magosa limanı Türkiye'nin elinde kalmalı ve Türk bölgesinin dünyaya açılan nefes borusu olmalıdır.

Sayın Başkanın bir iki dakika müsamahasıyla bitiriyorum, efendim.

BAŞKAN — Efendim, süreniz dolmuştur.

C. G. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİ-OĞLU (Devamla) — Davaya hizmet olur ümiyle bir iki noktayı arz etmek istiyorum.

Hatlarımızın gerisinde ve karşıdan gerilla faaliyetine sahillerden ve aralardan sızma çabalarına girilebileceğini elbette ki yetkililer göz önünde tutacaklardır. Kıbrıs Rumları bu çeşit gerilla faaliyetlerine kendilerini uzun yıllardan beri alıştırmışlardır. Arkadan vurmaya, fırsat bulurlarsa kahpece vurmaya deneyebilirler. Bugün Lefkoşe'de yapılan iş meydana dır. Bu çeşit gerilla faaliyetlerine karşı son derecede mücehhez olmalı ve bunlara aman vermemeliyiz. Haklı görülecek şekiller içinde dikkatli ve uyanık olmalıyız.

Ada'daki fiili durum bugünkü hale geldikten sonra sabırlı olmak imkânına sahibiz. Bütün dikkatimizle Türk askerinin kontrolü dışında kalan Baf'taki, Larnaka'daki, Limasol'daki, Erenköy bölgesindeki aziz soydaşlarımızın

ıstırabını dindirmek, onları bir an evvel Türk baynağının gölgesine, Türk bölgesinin emniyet imkânlarına kavuşturmak için her diplomatik çabayı öncelikle ve ısrarla sarfetmeli, nihai çözümler için acele etmek sırasının bizde olmadığını artık bilmeliyiz.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, süreniz dolmuştur, lütfen bağlayınız efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİ-OĞLU (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Sayın T. B. M. M. üyeleri, genel olarak Yunanistan'la Türkiye arasındaki kuvvet dengesine dikkat etmeliyiz. Özellikle Yunanistan'ın çeşitli ekonomik hasis menfaatler ve başka sebeplerle şımartmaya çalışan bazı ülkelerin birer birer belirlemeye başladığı bu dönemde Yunanistan'la Türkiye arasındaki askerî kuvvet dengesini büyük bir titizlikle lehimize tutmak ve daha da geliştirmek lüzumuna da bu vesileyle dikkati çekmek istiyorum.

Minage alacaklarımız, alımlar.. Türk Devleti de boş durmayacaktır, her şeyi düşünecektir, düşünmektedir. REMO planı eskimıştır, bugünden eskimıştır, enflasyon dolayısıyla eskimıştır, beliren yeni şartlar dolayısıyla eskimıştır, REMO planını çok daha hızlandırılmış ölçüler içinde uygulamak ve varlığımızın, millî şerefimizin teminatı olan Türk Silâhlı Kuvvetlerini her türlü ihtimale karşı hazırlıklı tutmak mevkiindediriz.

Değerli arkadaşlarımız; sözlerimi, davaya hizmet etmiş olan herkese teknen şükranlar sunarak ve aziz şehitlerimiz için rahmetler dileyerek bitiriyorum.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (Şiddetli alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Feyzioğlu.

Demokratik Parti Grubu adına Sayın Ferruh Bozbeyli, buyurunuz. (D. P. sıralarından alkışlar).

D. P. GRUPU ADINA FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Hükümet, sıkıyönetimin bazı illerde bir ay daha uzatılması isteğiyle yüce huzurlarınıza gelmiştir. İçinde bulunduğumuz olağanüstü durum ve muhtemel inkışaflar karşısında, Hükümetin bu isteğini yerinde buluyor ve tabii karşılıyoruz. Demokratik Parti Grubu olarak, Hükümet

tezkeresiyle talep olunan hususun lehinde oy kullanacağız.

Bu vesile ile bazı düşünce ve temennilerimizi de arz etmek istiyoruz.

Kıbrıs olayları, uzun bir zamandan beri, gerek Türkiye için, gerek Kıbrıslı soydaşlarımız için ve gerekse bölge ve umumî manada dünya barışı için, huzursuzluk ve tedirginlik kaynağı olarak sürüp gitmekteydi. Daima Yunan ve Rum işbirliği ile köpürtülüp, sahnelenen bu olaylar, zaman zaman büyük patlamalara ve kanlı maceralara itilmiş ve son olarak 15 Temmuz darbesi ile kesin bir Enosis'in eşğine ulaşmıştır.

Diğer taraftan; 15 küsur yıldan beri devam eden acı olaylar karşısında Türk Hükümetlerinin gösterdiği iyi niyet, barışçı ve müzakereci tutum, Türk milletinin ve Türk Ordusunun gücü konusunda yanlış ve yersiz kaygı ve tereddütleri körükleyenler için malzeme oluyor ve iyi niyetimiz aleyhimize bir propagandaya yol açıyordu. Bıçağın kemiğe dayandığı bir noktada, Türk Silâhlı Kuvvetlerimiz kesin ve süratli bir harekâtle Kıbrıs'ı ikiye böldü. Silâhlı veya silâhsız ne kadar fesat yuvası varsa, hepsinin de ocağını söndürdü. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri). Bu noktada, Türk Silâhlı Kuvvetlerimizi minnetle ve şükranla selâmlıyoruz. (C. H. P. ve D. P. sıralarından alkışlar).

Aziz arkadaşlarımız, bu noktada belirtmek istediğimiz bir husus vardır.

Türk Silâhlı Kuvvetlerimizin başarısıyla Cumhuriyet Hükümetinin başarısı ve ona güç ve güven kaynağı olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Türk Milletinin başarısı birbirinden ayrılmaz bölünmez bir bütündür. (C. H. P. ve D. P. sıralarından alkışlar ve «Bravo» sesleri). Bu bütünlüğü bölmeye kimsenin hakkı olmaz. Anayasanın gereği olarak, demokrasinin gereği olarak, hak ve insafın gereği olarak, dürüstlüğün ve faziletin gereği olarak bu hususu belirtiyoruz. Bu vesile ile ciddî, vukufu, kesin ve cesur tutumundan dolayı Sayın Başbakan ve Cumhuriyet Hükümetini içtenlikle alkışlıyor, tebrik ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. (Orta ve sağ sıralardan alkışlar ve «Bravo» sesleri). Bu alkışlarımızın günün birinde bizi inkıcara uğratmaması temennisiyle, Türkiye'nin hak ve güvenliği, Kıbrıslı soydaşlarımızın huzurlu bir hayata kavuşması için, Kıbrıs'ı emin bir sta-

tüye kavuşturmak yolunda Hükümetin, yapacağı diplomatik çalışmalar sonunda, kendilerini bir kere daha tebrik etmek fırsatını bize vereceklerini ümit etmek istiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, son olaylar herkeşe yetecek kadar bol ders ve tecrübelerle doludur. Bu tecrübelerin iyi değerlendirilmesi, geleceğimiz için, Kıbrıs'ın ve Türkiye'nin güvenliği bakımından geleceğimiz için, önemli bir teminat olacaktır.

Bir kere, bu başarı milletin başarısıdır. Bu başarıyı bir zümreye, bir çevreye veya bir ideoloji hesabına bağlamak isteyenler, bu başarıyı küçültmekten başka bir iş yapmış olmazlar. (C. H. P. ve D. P. sıralarından «Bravo» sesleri). Türk milleti, manen ve maddeten neyi varsa, maliyle canıyla herşeyini ortaya koymuştur.

Bu noktada bir diyecüğümüz var.

Millet, manevî ve maddî değerler sistemiyle bir bütündür. Bir milletin geçmişi vardır; tarihi, örfü, töreleri ve hukuku vardır; sanatı, kültürü ve destanları vardır; dîni ve manevî inançları vardır. Bunlar millet hayatında yaşayan, milletle beraber yaşayan değerler sistemidir. Atatürk, «Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, o milletin insanlarına hâkim olmanıza imkânı yoktur.» diyor. İşte bu ruhu her zaman muhafaza etmeliyiz ve edeceğiz. Kahramanlık türkülerini, zafer marşları, yiğitlik destanları ve Allah inancı, fevkalâde günlerin moral ve heyecan malzemesi olarak kullanılmaz. Bu inançlar ve topyekûn millî değerler, millet hayatında aziz ve değerli bir yer tutar. Yetişip gelen genç nesilleri, bu inançla yuğuracak ciddi tedbirlere ihtiyaç vardır. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri). Din ve inanç kaynaklarını kurutmayı hedef alan gayretler (Allah göstermesin) günün bünyesinde başarıya ulaşırsa, İngilizin paralı askerleri gibi, biz de yabancı ellerden din ve iman birlikleri toplamaya mecbur oluruz. Manevî ve maddî bütünlüğü ile millet kaynağından başka, aziz, ulvî ve vefalı hiçbir kaynak yoktur. İşte dost... İşte düşman... Hepsini tanıdık. Dost zannettiklerimizin de, düşman zannettiklerimizin de gerçek yüzünü daha iyi seçebiliyoruz. Bugün Türkiye karşısında yenecek düşen sadece Yunanistan değildir. Bunu iyi bilmeliyiz. Kendisini yenecek sayanların homurtularını duyuyoruz. Bu yenilginin uzun vadeli bir rövanşına hazırlanmak için, yeni ve destekli «Megalo

idea» ların planlanacağını unutmamalıyız. Türkiye'ye ve Türklere karşı eski ve çağ dışı bir taassup ittifakının diri tutulması için elleründen geleni yapacaklardır. O günleri göreceğiz ve göğüsleyecek olan Türk oğlunun güçlü ve mücehhez olmasını temin edecek maddî ve manevî tedbirler şimdiden alınmalıdır. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri).

Aziz arkadaşlarım, alınacak tedbirler arasında, millî savunma ve güvenlik tedbirleri de çok önemli bir yer tutar. Millî savunma varlığını yeni şart ve imkânlarla göre yeniden düzenlemeli ve takviye etmeliyiz. Biz Demokratik Parti olarak, Devletimizin kaderini ve güvenliğini ilgilendiren hususlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Cumhuriyet Hükümetlerinin ve Genelkurmayımızın gereken hassasiyeti göstereceğinden emin olmak istiyoruz. Milletlerarası konjonktürle, kuvvetler arasındaki değişimler ve Ortadoğu bölgesinde vukua gelen gelişmeler muvacehesinde, memleketimizin hür demokratik camia içindeki değerli ve şerefli yerini, kendimizle beraber herkesin çok iyi bilmesi ve değerlendirmesi lazımdır. Türk Devletinin bekasının ve güvenliğinin şartı ve gereği olarak tespit edilmiş millî hedeflerimize ulaşabilmemiz için canlı, dikkatli ve devamlı gayretlere ihtiyaç bulunduğunu ifade etmek istiyorum.

Türk Silâhlı Kuvvetlerini, dünya şartları ve bölgemizin hassas durumu gözönünde bulundurularak daha üstün seviyeye getirmek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin baş kaygısı değildir. Sosyal, ekonomik ve siyasî huzursuzluklardan, ancak, Devletimizin kuvvetli olmasıyla kurtulabiliriz. Kuvvetli devleti sağlayan en büyük gücün ise Ordumuzun gücü olduğunu unutmamak lazımdır.

NATO stratejisinde yapılan değişikliklerle, dış yardımların azalması ve Ortadoğudaki Devlet güvenliğimizi tehdit eden yeni gelişmelerin, Türk Genelkurmayını, Silâhlı Kuvvetlerimizin yeniden teşkilatlanması ve modern vasıtalarla takviyesi zarureti üzerinde düşünmeye sevk ettiği muhakkaktır. Kıbrıs olayları, Ordumuzun REMO planının değiştirilmesi zarureti bütün açıklığı ile bir kere daha ortaya koymuştur.

Diğer taraftan NATO'da Türkiye'nin varlığı, dünya barışına büyük değerler kazandırmıştır. Bu husus tarihî gerçeklerin ifadesidir. İtti-

fak üyeleri arasındaki ihtilâfın çözülmesinde, Cumhuriyet Hükümetlerimizin de önemli roller oynamak mecburiyeti vardır.

Biz yeni şartlara göre memleketimizin dış güvenlik stratejisini gözden geçirirken, önemli bulunan diğer bir hususa da itina gösterilmesini temenni ediyoruz. Bloklar arasındaki gerginlik azalabilir ve hatta bloklar eriyebilir de; fakat milletler arasında şartların zarurî kıldığı birçok dostluklar ve ittifaklar devam eder. Bu itibarla Türkiye, NATO'ya bağlı kaldığı kadar, gerçek dostluklarına da bağlı ve sadık kalmalıdır. Ancak, dahil olduğumuz ortak savunma teşkilâtlarıyla, ikili anlaşmalara, maksat ve gayeleri ne kadar ulvî olursa olsun, tam bir teslimiyetle bağlı kalmak, millî devlet ve hükümler devlet olma felsefesi ile bağdaşmaz. Bu noktaya da önemle işaret etmek istiyorum.

Aziz arkadaşlarımız, Kıbrıs işinde önümüzdeki meseleleri büyük bir önemle ele almak mecburiyetindeyiz. Hükümetin, diplomasi sahasında şimdiye kadar gösterdiği ceddî ve tesirli mesaiyi bundan sonraki temaslar ve çalışmalar bakımından da teminat olarak görmek istiyoruz.

Her halde herkesi karşımıza almadan, karşımızdakileri azaltmak ve yanımızdakileri çoğaltmak için çalışmalıyız. Bu yolda Hükümete başarılar dilerim.

Aziz arkadaşlarımız, sözlerimi bitiriyorum. Sözleşimi bitirirken, Kıbrıs olayları sebebiyle başlangıçtan bugüne kadar geçen zaman içinde, şahadet mertebesine ulaşmış aziz şehitlerimizi rahmetle ve kahraman gazilerimizi de minnet ve şükranla anıyoruz.

Kıbrıs olaylarının başladığı günden bugüne kadar Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen bütün grupların ve bağımsızların gösterdiği birlik ve tesanüdü, millî birlik ve tesanüdü koruması yolunda bu millî davamız için en büyük hukukî kaynak olarak görüyoruz.

Aziz milletimizin aziz temsilcilerini bu inançla saygılarımızla selâmlıyoruz. (Orta ve sağ sıralardan alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bozbeylî.

Sayın Fahri Özdilek, Millî Birlik Grubu adına.

MİLLÎ BİRLİK GRUPU ADINA FAHRİ ÖZDİLEK (C. Senatosu Tabii Üyesi) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri, Sayın Hükümet erkânı;

(Cenevre konferansında, karşı tarafın maksatı olarak yürüttüğü oyalama taktiği yüzünden, işin çıkmaza saplanması neticesinde, Kıbrıs'ta başlanan ikinci barış hardkâtı ve sonrası hakkında Millî Birlik Grubunun görüş ve temennilerini arza çalışacağım.

Kıbrıs meselesi, Yunanlıların ve Kıbrıs Rum idarecilerinin izledikleri ilhak politikası yüzünden her an patlamaya hazır bir barut fıçısı haline getirilmişti.

Cuntanın adada tertiplemediği son darbe, Adanın Yunanistan'a ilhakını bir oldu bitti ile sağlamak amacı güdüyordu. Nitekim, bu darbe ile bağımsız Kıbrıs Devleti yıkılmış ve esasen birçok hükümleri işletilmeyen Anayasa da tamamen ortadan kaldırılmıştı. Dünya kamuoyunun gözleri önünde cereyan eden bu olaya, garanti veren bir devlet olarak, Türkiye seyirci kalamazdı.

Hükümetin askerî bir müdahaleye geçmeden önce barışçı çözüm yollarını ısrarla aramış olmasını takdirle karşılıyoruz.

Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını garanti eden devletlerden Yunanistan'ın, darbe hareketini yönetmesi nedeniyle garantörlük sıfatının ortadan kalkması bizi diğer garantör devlet olan İngiltere'ye müracaata mecbur etmiş ve müşterek hareket etme teklifinde bulunmuştuk. Ancak, İngiltere konuyu Kıbrıs'ın iç sorunu telâkki etmiş bulunduğu nedeniyle bizimle birlikte hareket etmekten kaçınmıştı. Böylece Hükümetimiz, barışçı yolların kapandığını görerek, tek başına adaya barışı götürmek üzere hareket etmiştir. Bu cesur ve isabetli karardan dolayı Hükümeti huzurunuzda kutluyoruz.

Hükümetimiz, Türklüğün şeref ve ağır başlılığına yaraşır bir halde politikasını dikkatle yürütmüş ve zamanında karar verme uyanıklığını göstermiştir.

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin çok iyi planlanmış olan çıkarma ve havadan indirme hareketiyle, askerî başarısı yanında, Kıbrıs'taki darbeleri işbaşından uzaklaştırmaya imkân bulmuş; diğer taraftan da Yunanistan'daki cunta yöneticilerinin yıkılmasına vesile olmuştur. Bu

harekâtın başarı ile gelişmesi, benliğimizi daha iyi anlamamıza ve gerekenlere de anlatmamıza yol açmıştır.

Önce sükûnetle yürütülen siyasi görüşmeler neticeye varamayınca söz silâhlara bırakılmıştı. Silâh da sözünü hedefe ulaştırarak şimdi yerini tekrar anlaşma ve görüşmeye terk etmiştir. Dikkatli davranışlarımız karşısında bile, öte tarafın şımarıklık yapabilecek bir açıklıktan yararlanmaya kalkışabileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Yenilgiyi başkasının sırtına yükleyerek, bir kahraman edasıyla önümüze dikilme fırsatı arayacaklarını daima gözönünde bulundurmalıyız.

Gelicecek zaman içinde Kıbrıs'la ilgimizin kolaylıkla yürütülmesi ve bunun sürekli olabilmesi, bazı olanakların elde bulundurulmasına bağlıdır. Bunun için, her mevsimde Kıbrıs'la irtibatı elde bulundurma yeteneğine sahip olmalıyız.

Kıbrıslı soydaşlarımıza destek olmak kadar, onların iktisadi kalkınmalarını geliştirmelerine de yol göstermeli ve sebepler bulmalıyız. Kıbrıs'a yapılacak yardım, Kıbrıslı soydaşlarımızın uğraşından uzak kalmasına yol açmamalıdır. Bunun için soydaşlarımız Kıbrıs'taki yaşantılarından emin olmalı ve ata yadigarı yurdunda istekle hizmet edebilmelidir. Kıbrıs dışında yerleşme duygusu hatırlardan çıkarılmamalıdır. Kıbrıslı soydaşımız, Yunanlı ve Kıbrıslı Rumun insafına bırakılmayacağını artık bilmelidir.

Barış harekâtı münasebetiyle dayanışmanın gereği çok öğretici bir halde meydana çıkmıştır. Bunu hatırdan hiçbir zaman çıkarmamalıyız.

Zaman zaman yardım yapılamayacağı veya yardımın kesileceği sözlerini yaymada fayda görenler, bizi zorlamaya çalışmış ve zorlama yollarını bu yönde ararken de millî gururumuzu bu yolda zedelemişlerdi. Biz kendi imkânlarımız nispetinde dış yardımla münasebet kurmalıyız. Bizi çalışmamızda gevşetecek dış desteğe bel bağlamamalıyız. Bu uğurda bilgi, emek ve sermayelerimizi bir güç halinde birleştirmeliyiz. Bunun için özel ve kamu imkânlarımızı bir maksat için çalıştırmalıyız.

Sayın Hükümet Başkanının Kıbrıs hakkındaki açıklamasında belirttiği gibi, iki muhtar idarenin coğrafi esasa dayanan yerleşme tarzıyla, Kıbrıs Federal idaresini yürütme düşüncesine iştirak ediyoruz.

Her ihtimale karşı hazır bulunmak gereğini gözden uzak tutmamak üzere, elde bir özel görev kuvveti bulundurmak lüzumunu hatırlatmakta fayda umuyoruz. Bu kuvveti, hem kendi sanayimizin yapacağı silâh ve gereçle, hem de parası karşılığı dışarıdan temin edeceğimiz malzemeyle donatmalıyız.

Adadaki barış gücü kuvvetleri, hizmetlerini tarafsız bir tarzda yürütemiyorlar. Bunların adada bulunuş gayelerini iyice tayin ettirmek ve tarafsız davranamayan sorumlularını hizmetten uzaklaştırma yollarını ayarlama imkânları üzerinde durabilmeliyiz.

Önce İngilizlere karşı, sonra da Kıbrıslı Türklere karşı faaliyette bulunan ada Rumlarının gerilla örgütlerinin, barış harekâtı yapan kuvvetlerimize karşı da bazı olaylara kalkarak belirebileceğini dikkate almak suretiyle, bunlara karşı Türk mücahitlerini de görevlendirerek ve diğer her türlü tedbirleri alarak faaliyetlerine imkân bırakmamalıyız.

Olayların iyi bir tutum içinde üretildiğini bilmemize rağmen düşüncelerimizi belirtmekten uzak kalamadık.

Kıbrıs barış harekâtı sırasında şehit olan aziz evlatlarımıza rahmet, kederli ailelerine başsağlığı, yaralı gazilerimize âcil şifa ve sıhhat dilekelerimizi sunuyoruz.

Yürütülen politika ve sürdürülen harekât dolayısıyla Hükümeti ve Silâhlı Kuvvetlerimizi takdir ve tebrik ederek başarılarını candan kutluyoruz.

Siyasi partilerimizin mümtaz idarecilerine ve büyük bir anlayış ve beraberlik içinde bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine ve Meclise niyabeten başkumandanlık görevini yapmakta olan Devlet Başkanına saygılarımızı sunuyoruz.

Dünya önünde yeni bir sınav vermiş olan milletimizi, yüz akıyla çıktığı bu durum münasebetiyle saygıyla tebrik ediyoruz.

Teklif edilen sıkıyönetim idaresi için olumlu düşüncede olduğumuzu arz ediyor, yüce topluluğunuzu grup adına sevgi ve saygıyla selâmlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özdi-
lek.

A. P. Grubu adına Sayın İhsan Sabri Çağla-
yangil, buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞ-LAYANGİL (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri;

Evvelce ilân edilmiş bulunan sıkıyönetimin, Antalya'nın da eklenmesiyle, on ildde bir ay daha uzatılması için karar almak üzere toplanmış bulunuyoruz.

Hükümetin gösterdiği lüzumun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasvibine mazhar olacağına ve oy birliğiyle olumlu bir karar alacağına inanıyoruz.

Biz Adalet Partisi olarak Hükümet teklifinin lehinde oy kullanacağız.

Muhterem arkadaşlarım, bu toplantı aynı zamanda Kıbrıs'taki başarımızın milletçe kutlandığı mutlu bir döneme rastlıyor. Bize bu sevinçli günleri nasip ettiği için, evvela Ulu Tanrıya şükrediyoruz; sonra da bu olay, mazisine tarihine, atasözü haline gelmiş kudret ve şöhretine nasıl lâyık olduğunu, bu vesileyle de bütün cihana bir kez daha tanıtan kahraman Türk Silâhlı Kuvvetlerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin şükran ve saygılarının belirtilmesine imkân sağlıyor.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs'taki başarı milletin zaferidir. Nasıl bayramlarda, bu mutlu günün sahibini aramadan milletçe birbirimizi kutluyorsak; bugün de hepimiz için, bütün Türk milleti için bayram günüdür. Gazamız cümlemize mübarek olsun.

Buracıkta vatan için can feda eden şehitlerimizi rahmetle anmak, gazilerimize âcil şifalar dilemek baş görevimizdir.

Ayrıca, bu mutlu sonuca yardımcı olanları; Sayın Cumhurbaşkanından kahraman Mehmetçiğe kadar, bu büyük yapıyı küçük de olsa bir tuğlayla güç katanların hepsini, kadir bilir Türk milletinin daima şükranla anacağını belirtmek isteriz.

Muhterem arkadaşlarım, 11 yıldır sürüp giden bu anlaşmazlık, zaman zaman Kıbrıslı soydaşlarımıza reva görülen insanlık dışı davranışlarla adayı Ortadoğuda bile misli az görülen bir zulüm, işkence diyarına çevirmiş, Anavatanındaki kırk milyon Türk'ü de, haklı bir endişe ve derin bir ıstırap içinde yaşatmıştır.

Gelmiş geçmiş Türk Hükümetleri bu anlaşmazlığı barışçı yollarla çözmek için büyük gay-

retler sarf ettiler; netice alınmadı. Zulüm ve işkencelere, devir devir sert topkiler gösterdiler, ilgilileri her vesileyle uyardılar. İyi niyet ve sabrımız karşılık görmedi. Vakit kazanmaya çalışıldı; oyalama taktiklerine baş vuruldu; Rum yönetimi Türkiye'nin iç bunalımlarını daima istismar etti, fırsatlardan faydalandı. Yunanistan da Kıbrıs Rumlarını bütün gücüyle destekledi ve sonunda anlaşmalarla adada sağlanan kuvvet dengesi Kıbrıs'taki soydaşlarımız aleyhine bozuldu. Yunanistan ve Rumlar, bu kuvvet üstünlüğünü hiçbir zaman terk etmediler ve bunu da, açıkça ilân ettikleri «Enosis» amacı için kullanmaktan vazgeçemediler.

Bu konuda olup bitenleri ayrıntılarıyla tekrarlamakta bir fayda görmüyorum.

1964'te cadıkazanı haline gelen Kıbrıs'ın ne şartlar içinde olduğunu ve 1967 bunalımından sonra ise Kıbrıs'ı yaşanabilir bir hale getirmek için çekilen müşkülâtı da ayrıca tekrar hatırlamakta fayda görmüyorum.

Ama Yunanistan'ın tertibi ile adada oynanan son oyun, Enosisin kapılarını ardına kadar açtı; Elenler bayram yapmaya başladılar. Unutukları bir şey vardı; Enosis'e açılan kapının artık Türk sabrını taşırdığı.

Kıbrıs'taki Yunan darbesi bizi, esasen meşruiyetine inanmadığımız bir hükümeti devirdiği için değil; ama o zamana kadar fiilen değilse bile şeklen ayakta duran bağımsız cumhuriyeti yıkp, yerine Yunanistan'a ilhakını ilân etmesine bir solukluk zaman kalan yeni bir devlet kurmaya yeltendiği için ayağa kaldırmıştır.

Eğer eski devlet yerine ilân edilen Kıbrıs Elen Cumhuriyeti yaşayabilseydi, elbette ki karşısında Kıbrıs Türk Cumhuriyetini bulacaktı.

Türkiye anlaşmanın ışığında barışçı yollar aramaktan geri kalmadı. Müdahale için gerekli hazırlık zamanını da boş geçirmedi.

Türkiye'nin tarihten doğan hakları, Kıbrıs'taki soydaşlarımızın güvenliği artık sadece kendi omuzlarına kalan Türk Silâhlı Kuvvetleri 20 Temmuz sabahı artık Kıbrıs'tadır.

O günden bu yana olup bitenleri beraber yaşadık.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs meselesi çok yönlü bir nitelik taşır. Sık sık bunalımlar yaratır. Şartları değişir; ani kararlara ihtiyaç gösterir; şurası eğriydi, burası doğru idi demek ko-

lay; ama bu safhaları yaşarken, hata etmemek zordur. Onun için olup bitenleri değerlendiren neticelere bakarak hüküm vermek doğru olur.

Milletçe hepimizin arzu ettiği şerefli bir sonuca ulaşılmıştır ve neticeler de böyle değerlendirilmelidir.

Değerli arkadaşlarım, Kıbrıs'taki Türk toplumunun mücadelesi yeni değildir. Bu mücadele 1878'den başlar. Kıbrıs'ta, Enosis'i gerçekleştirmek için canlarını feda eden Rumlardan çok, Enosisi önlemek için can vermiş Türklerin mezarı vardır. Eğer Kıbrıs Türk'ü atalarından gelen inançla direnmesini bilmeseydi, eğer Kıbrıs Türk'ü, «Bir avuç kalsam bile sonuna kadar baş eğmeyeceğim.» demeseydi ve bu davranışını bütün cefalara, zulümlere rağmen ayakta tutamasa Kıbrıs davasını yürütmeye imkân yoktu.

Bugün aramızda olan, ve Büyük Millet Meclisi olarak saygı ile selâmladığımız Sayın Denktaş, bu davayı yürütmek için baş koyanlardan biridir. Onu, değerli arkadaşlarımı ve bu davada can vermiş isimsiz Kıbrıslı Türkleri huzurunuzda bir kere daha saygı ile selâmlıyorum. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs meselesi zor kullanılarak ve kuvvete dayanılarak halledilecek bir mesele de değildir. Bunu Yunanlılar denediler. Bizden evvel, 1967 buhranında adadan söktürdüğümüz 15 bin kişilik kuvveti bu mak-satla oraya soktular.

Bu devrede artık kuvvet istimali yoluyla arazi ilhakı veya hak istihali geride kalmış bir yöntemdir. Zaten Türkiye'nin siyaseti bu değildir. O itibarla Türkiye'nin kazandığı şey, eninde sonunda barış yoluyla ve müzakere ile halledilmesi zarurî olan Kıbrıs probleminde müzakere gücünü arttıracak kuvvet dengesini kendi lehine çevirmek olmuştur.

Bu büyük bir avantajdır; ama bu bizi, Kıbrıs meselesine bitmiş nazarı ile bakmaktan alıkoymaz.

Bir diğer noktaya da işaret etmek isterim.

Kıbrıs meselesi çok yönlü dedim. Bugün Kıbrıs meselesinin ardında kanlı bir mazi var. İlgili tarafların birbirine karşı yitirdikleri imatlar var. Kıbrıs'ta taraflar, elini cebine soktuğu zaman, mendilini mi çıkaracak, tabanca mı çıkaracak zihniyetinden fariğ olmadıkça adada ih-

das edeceğimiz her türlü düzen muhataralı olacaktır. Onun için Kıbrıs'ta güvenli, sürekli bir çözüm, (bulacağımız solüsyon ne olursa olsun) ancak zamanla gerçekleşecek, kuvvet bulacaktır. Bunu göze almalıyız.

Rumlar bugüne kadar, Türk toplumunun adadaki savunma gücünün zafiyetinden faydalanarak, neticeyi kendi lehlerine çevirmek için büyük gayret sarf ettiler; bu durumu istismar ettiler, kuvvet üstünlüğünü ustalıklı kullandılar; ama Kıbrıs davası kuvvet yolu ile bitemez ve bitmeyecektir.

Bizim başarımız, güçlü müzakere imkânını sağlamakta olmuştur. Onun için geleceğe bakarken, bu işi işin sonu değil, işin başlangıcı diye mütalaa etmek lâzımdır.

Kıbrıs meselesi sadece ilgili tarafların halledeceği bir mesele de değildir. Uluslararası alana sıçramıştır. Bu şimdiden böyle değil, eskiden de böyle idi. 1847 tarihinde Benjamin Dısraeli, «Kıbrıs, Asya'nın anahtarındır; İngiltere'ye lâzımdır, almalıdır ve behemahal alacaktır.» diyordu.

Kıbrıs'la ilgili taraflar çoktur. Birleşmiş Milletler, Kıbrıs meselesinin rahatlıkla halli için elverişli bir forum değildir. Onun için adanın geleceğine bakarken, mazide aldığımız tecrübeleri çok yerinde kullanarak ve mümkün olduğu kadar sürekli bir barışın imkânlarını Anayasa-da gerçekleştirerek hareket etmekte fayda vardır.

Bugün için adanın kontrolümüz altında bulunmayan bölgelerindeki güvenliği de büyük önem taşır. İngilizler vaktiyle bizim bugün adada bulunduğumuzdan bir kat daha fazla kuvvet sahibi oldukları halde ve adaya hükümran bulunmalarına rağmen, adadaki güvenliği sağlamamışlardır.

Adada Türk kontrolü dışındaki bölgelerin güvenliğindeki itinamız, murakabemiz eksik olmalıdır. Aynı zamanda gerek Türk kontrolü altındaki Kıbrıslı soydaşlarımızın, gerek o bölge dışındaki Kıbrıslı soydaşlarımızın ekonomik durumlarıyla da, ihtilâfın hallinin uzun süreceği göze alınarak, ilgilenmek ve onların akıbetleri üzerinde esaslı tedbirler alarak düşünmek, durmak mecburiyetindedir.

Bir noktaya daha dikkati çekmek isterim:

Kıbrıs meselesi sürprizler yaratabilir. «Ne yapabilir, neler olabilir?» demeyiniz. Ben bu husustaki endişelerimi açıkça ortaya koymak istemem; ama mazide biz, meselâ Bozcaada'da küçük bir tedbir alsak, sesi Gümülüne'den gelirdi. Karşımızda, ne tıynet ve ne siyasette olduğu malum bir devlet bulunduğuna göre, itinalarımızı bu noktaya da hasretmekte fayda vardır.

Ayrıca, bu meselede ihmal etmeyeceğimiz bir diğer unsur da; Hükümetin, işin başında büyük bir itana ile yanında görmeye çalıştığı dünya kamuoyudur. Dünya kamuoyunu hiçe sayamayız. Bugün, Fransa şu tedbiri aldı veya şunu teklif etti diye «Kahr olsun Fransa»; yarın öbür devlet söyle baktı diye «Lânet olsun falan devlet»; demek olmaz. Dünya kamuoyunu muhafaza etmemizde zaruret var.

«Batılı olmak lâzım» diyoruz. Batılı olmak; Batılı olmaya karar vermek veya Batılı gibi konuşmakla mümkün değildir; Batılı gibi davranmakla mümkündür. Davranışlarımızı Batılı yapmaya mecburuz. Bu konuda dünya kamuoyunu sureti katiyede yanımızda görmek, yanımızdan ayırmamak ve tavrımızı ona göre düzeltmek ve karar ve icraatına sadece duygu hâkim olan ilkel devletlerden ibret almak lâzımdır.

Bu böyledir diye söyleyiyorum, bütün konuşuklarımız tenkit manasında alınmasın, iyi niyetle; «Acalba daha iyiyi nasıl yapabiliriz ve nelerden sakınabiliriz. Bu millî davada nasıl daha iyi bir sonuç alabiliriz?» endişesi içinde konuşuyorum. Bunu ispatlamak için de, başarılarımızın önemli bir şartına tekrar değinmek istiyorum. Bu da, birlik ve beraberliğin korunmasıdır. Adada birlik ve dayanışma Türkiye baki kaldıkça, Türk tezi ve Türk gücü adada daima muzaffer olacaktır. Bir hak istihsalı için haklı olmak kâfi değil, güçlü de olmak lâzım; ancak hakkı koruyan güçlerin âdil ve insafli olması da zarurîdir. Bugün adada geniş bir ölçüde Türk gücü idareye hâkimdir. Bu idarede, eskiden büyük sefer zamanlarında Ordu için kopardığı bir salıkım üzümün bedelini kütüğün altına bırakan ecdadımızın zihniyet ve adaleti icraatımıza rehber olursa, adada netice almakta müşkülât çekmeyiz. Onun içindir ki, hak güçlüdür; fakat hakkı koruyan güçlerin âdil ve insafli olması lâzımdır. Adada Türk adaletini göstermeliyiz.

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil, bir dakikanız kaldı efendim.

A. P. GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, bitiriyorum.

Muhterem arkadaşlarım, başında da söylediğim gibi, milletçe arzu ettiğimiz şerefli, güçlü bir noktaya geldik; artık dost, düşman şunu bilmelidir: Türkiye için adada şikâyet devri kapanmıştır, artık icraat devri var, soydaşlarımıza bir vuranın bin kere pişman olması gerektiği bir devre, bir güce geldik. Bu neticeyi bize nasip ettiği için Tanrı'mıza ve bu neticeyi nasip eden herkese şükranlarımızı sunarak, yüce heyetinizi saygılarımla selâmlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çağlayangil.

Kontenjan Grubu adına Sayın Nihat Erim. KONTENJAN GRUPU ADINA NİHAT ERİM (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Bugünkü toplantımızın vesilesi, sıkıyönetimin 10 ilimizde bir ay daha uzatılmasıdır; ancak bugünkü toplantımız gerçekten milletçe kıvanç duyduğumuz neticelerin alındığı günlere rastlamaktadır. Benden önce konuşan sözcü arkadaşlar bu noktaya işaret ettiler ve bu başarının tüm milletin gayretiyle elde edildiğini söylediler, doğrudur; ancak bu başarıya götüren kararın ilk teşebbüsü İera heyetinden gelmiştir. Bu, aksi sonuç verseydi sorumlusu İera heyeti olacaktı, başarılı sonuç verdiği zaman da İera kuvvetinden, kutlamalarımızı, övgülerimizi esingememeliyiz. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

Gerçekten, bu işin başından şu ana kadar Hükümet güzel hareket etmiştir, ölçülü hareket etmiştir, dengeli hareket etmiştir, gücü yerinde kullanmıştır.

Demir, Sayın Dışişleri Bakanı Cenevre'deki ikinci toplantıyı anlatırken, karşımızdakilerin bizim coğrafi otonom bölgeye dayanan tezimizi kabul etme niyetleri olmadığını müşahade ettiğine işaret etti, doğrudur. Cenevre'de daha 36 saat değil, 36 hafta kalınsaydı, o müzakerelerle bizim coğrafi temele dayanan tezimizi onlara kabul ettirmek mümkün olmazdı. Çünkü, Kıbrıs davasının başladığı günden bugüne kadar Rum tarafı, Yunan tarafı, (arada birtakım an-

laşmalar imza etmiş olmalarına rağmen) bir türlü içlerine, Kıbrıs'ın bir Türk - Rum ortak devleti olduğu düşüncesini sindirememişlerdi. Devamlı olarak, «Türkler Kıbrıs'ta bir azınlıktır; Kıbrıs'ın hiçbir noktasında çoğunlukları yoktur. Biz onlara azınlık hakkını tanıyacağız; daha ne istiyorsunuz?» sözünü anlaşmaları imza ettikleri sene dahi söylemişlerdir; ama gerçek şu ki, Kıbrıs Devleti bağımsız bir varlık olarak dünyaya doğduğu zaman Türk - Rum ortak devleti olarak doğmuştur; Cumhurbaşkanı Rum, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Türk olarak doğmuştur. Onlar, o zaman Makarios ve Atina'daki Hükümetler, bunu içine sindiremedikleri için işte şu son haftalarda Türkiye, Kıbrıs'ta evvelce yapmadığı bir işi yaparak başarıya ulaşmıştır.

Benden önce Sayın arkadaşların işaret ettiği gibi, bugün artık Türkiye konferans masasına güçlü olarak oturmaktadır. Arazi üzerinde elde edilmesi gerekli neticeyi elde etmiştir. Şimdi bunu karşısındakilere, hukuken diplomasi alanında kabul ettirmesi kalmıştır.

Hemen ilâve edeyim ki, bu, kolay bir iş olmayacaktır, alâmetler bunu göstermektedir, Karşımızdakiler bu işi sürüncemede bırakmak için, bu işi hukuk alanında kabul etmiş görünmemek için ellerinden gelen her yola başvurmaya niyetli ve kararlı görünmektedirler. Ama Hükümetimiz, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da dikkatli, dengeli, ölçülü davranışlarla onların bize kurmak isteyecekleri tuzaklara düşmeyecektir. Temennimiz budur, ümidimiz budur; hatta ilâve edeyim, Hükümetin bu son haftalardaki başarıları dolayısıyla, diyeceğim ki inancımız budur.

Değerli arkadaşlarım, işin bu aşamasında, milletlerarası alanda kendimize dostlar, bizden yana olacak devletlerin sayısını çoğaltmamızın büyük önemi vardır. Bunda çok dikkatli olmalıyız. Karşımızdakiler, bu sahada bize tuzaklar kurmaya alıştırdılar, ustasdırlar bu işin. Bizi muhtelif devletlerle, muhtelif vesilelerle gelişkiye düşürmeye çalışacaklardır. Çelişki vesileleri yaratacaklardır, yaratmak isteyeceklerdir. Buna karşı bizim en baştaki gücümüz, Kıbrıs'ta Silâhlı Kuvvetlerimizin elde ettiği netice, onun yanında da, içeride başından beri gösterdiğimiz millî beraberlik millî cepheidir. Bunun bozulmasına Hükümet itina etmektedir. Bunun bo-

zulmamasına Türkiye Büyük Millet Meclisi, siyasî partilerimiz itina etmektedir. Bu da hakikaten sevinilecek, bizim gelecekteki başarımıza temel teşkil edecek bir müşahededir.

Kıbrıs'ta biz askerî harekâta geçmekle, bu bölgedeki ve bilhassa Kıbrıs'taki statik dengeyi dinamik hale getirdik. Bu dinamizm devam ediyor. Tekrar sakinleşip statik hale ne zaman geleceği, nasıl geleceği belli değildir. Önemli olan, tekrar statik hale geldiği zaman, tablounun Türkiye lehine bir manzara göstermesidir.

Hakikaten, Kıbrıs, tarih boyunca yalnız o adada yaşayanları ilgilendiren bir saha olmaktan çok daha üstün önemler taşımıştır, coğrafi mevkii dolayısıyla. Bugünkü dünyadaki güçler dengesi, güçler rekabeti dolayısıyla Kıbrıs'ın bu önemi azalmamış, belki çoğalmıştır. Bundan dolayı bu Türkiye'nin, Yunanistan'ın, Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin dışındaki güçlerin adaya olan ilişkilerini, ilgilerini çok yakından takip etmek ve onların hergün yeni manzara göstermesi imkânı bulunan siyasetlerini, politikalarını adım adım takip etmek gerekecektir.

Kıbrıs'ta otonom Türk bölgesi kurulurken, o bölgenin içinde mümkün olduğu kadar az Rum kalması, hatta ben daha ileriye gideceğim hiç Rum kalmaması, adanın ileride rahat yaşaması için artık bugünkü şartlarda vazgeçilmez başka bir şart halini almaktadır. Çünkü, Türk otonom bölgesinde Rumlar kaldığı takdirde gerilla harbine devam edeceklerdir, taciz harbine devam edeceklerdir; bizim orada bugün bir kolordu olduğu söylenen kuvvetimizin devamlı orada kalmak zarureti doğuracaklardır. Hatta o kolorduyu taciz etmek suretiyle Türkiye'den oraya devamlı akımı gerekli kılacaklardır. Ama Türk otonom bölgesinde Rum kalmadığı zaman, bu imkânları çok azalacaktır.

Türkiye ile Yunanistan, Millî Mücadeleden sonra mübadele yapmışlardır, ahali değişmesi yapmışlardır. Bir defaya mahsus olarak ki, ıstıraplıdır bu; manevî, maddî ıstırapları vardır; ama bir defaya mahsustur, orada biter, ondan sonra iki millet rahat eder. Eğer, Türkiye ile Yunanistan Millî Mücadeleden sonra ahali mübadelesini yapmasalardı, Türk - Yunan münasebetleri zaman zaman dostluk ve ittifak manzarası göstermezdi. Bugün bunu söylemek için belki zaman ve zemin

müsaait değil; ama şunu bir an hatırimızdan çıkarmamak lâzımdır ki, jeopolitik durum devletlerin siyasetine, dış siyasetine etkisini her zaman yapar; işgal ettiğimiz bölgede Yunanistan ile Türkiye'nin birbirlerine düşman değil, dost olmaları, müttefik olmaları her iki memleketin menfaati icabıdır. Temenni ediyorum ki Yunan devlet adamları, zaman zaman idrak ettikleri bu gerçeği bugünkü şartlar altında da, kendilerini duygusalıktan kurtararak, idrak ederler; Türkiye'nin çok güzel, Hükümetimizin takdir ettiğim jestlerinden biri de bu olmuştur; karşısındaki mağlûp ettikten sonra ona el uzatmıştır; «Kalk gel konuşalım, bu aramızda olup bitenleri unutalım, silelim ve istikbale yeni bir gözle bakalım.» demiştir. Hükümetimizin bu yoldaki gayretlerini devam ettireceğini, Sayın Başbakanın bu sabah verdiği izahlardan da anlamış bulunuyoruz. Bunu da çok hayırlı bir gelişme olarak karşılıyoruz.

Meseleyi, Birleşmiş Milletlere götürmek gayretleri var. Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde bu mesele halledilemez. Birleşmiş Milletlerde yüz şu kadar üyenin her birinin Kıbrıs meselesine benzer kendine özgü meseleleri vardır ve her birinin siz ona Kıbrıs'tan bahsettiğiniz zaman kendi meselesi aklına gelir ve kendi meselesi açısından ona bakar. Onun için, Kıbrıs'ta şimdi bizim sınırlarını çizmek istediğimiz bölgeye güçle yerleştiğimize göre, artık benim kanıma acele etmeye ihtiyacımız yoktur; müzakereye her zaman açık olalım, barış şiar şekline her zaman açık olalım, işi hukuk alanında imza ile halletmeye her zaman açık olalım; ama acele sonuç alacağız diye, bizim için müsaait olmayan zeminlere (Birleşmiş Milletleri kastediyorum) sürüklenmekten kendimizi ihtimamla uzak tutalım.

Değerli arkadaşlarım, bugün sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum. Şu birkaç ikâzı, uyarıyı yaptım ve sözlerimi bitirirken, tekrar başta Hükümetimiz olmak üzere, Silâhlı Kuvvetlerimize başarılar ve bilhassa Kıbrıs'ta şehit düşen evlâtlarımıza, Cenab-ı Hak'tan onları rahmete garketmesini niyaz ederken, yaralanan, gazi olan evlâtlarımızın da bir an evvel afiyete kavuşmalarını temenni ediyor ve Kontenjan Grubu olarak sıkıyönetim uzatması teklifine müspet oy vereceğimizi ve Hükümete şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonraki gayretlerinde de başarılar dilediğimizi arz ediyorum.

Hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erim. Sayın Necdet Uğur, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, buyurunuz efendim. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

C. H. P. GRUPU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bugün 1973 seçimlerinden sonra, hiç bir partinin tek başına iktidara gelemediği bir Meclis yapısı içinde, uzun zaman alan, uzun zaman içinde büyük gayretlerle kurulmuş bir koalisyona sahipken, partilerimiz çeşitli sosyal ve ekonomik görüşlerini birbirlerine karşı iç politikada her vesileyle savunurlarken ve çatışırken bir millî davada bütün siyasî partilerin, Hükümetimiz etrafında ve politikası üzerinde böylesine bir dayanışma içinde bulunmuş olmalarını müşahade etmekten Grupumuz adına büyük bir zevk ve mutluluk duyduğumuzu belirtmek istiyoruz.

Bu Yüce Meclisin bu manzarasından çıkan sonuç, Türkiye'de oturmuş bir demokrasi ve sorumluluklarını bilen siyasal partiler ve iş başında da bunalımlı günlerde, millî davalarda bütün milletin güven ve desteğini arkasına almış bir Hükümet görüntüsüdür. Böylesine dar geçitlerden geçerken, Meclisiyle, Milletiyle, Hükümetiyle böyle bir yapı içinde, görünüş içinde bulunmaktan da ayrıca mutluyuz.

Türk Silâhlı Kuvvetleri Kıbrıs'ta uzun yıllar hazırlık yapmış olan, insanlık dışı davranışlara başvurmadan kaçınmayan, anayasal düzeni ve milletlerarası anlaşmaları çiğnemeyi âdet edinmiş ve yanına kâr kalmış bir düşmana karşı Türk Silâhlı Kuvvetlerimiz elindeki silâh ve araçları en etkili bir biçimde kullanarak, kısa zamanda planlanan harekâtlarını üstün bir başarı ile sonuçlandırmışlardır. Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerimizin kahraman komutan, subay, astsubay, erbaş ve erlerini şükran ve minnetle anıyoruz. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin savaşırken gösterdikleri insanca ve barışçı davranışlarını, sivil halka zarar vermeden askerî hedefleri çok etkin bir şekilde tahrip etmelerini ve sonuç almalarını iftiharla izledik.

Son ay içinde yurdumuz Kıbrıs'ta bir savaşa girmişti. Bunun yanında Yunanistanla topyekûn bir savaş her an beklenen bir ihtimaldi,

14 ilimizde sıkıyönetim vardı, bütün bu dar, sıkışık ve önemli günlerde Türk Milleti büyük bir huzur ve sukûn içinde olmuştur. Türk Milletinin bu huzur ve sukûnu, Ordusuna olan güveninden idi. Değerli Genelkurmay Başkanımızın dediği gibi, «Bu bir Millet'in Ordusuna verebileceği en büyük armağandır.»

Dünyamızın son yıllarda milletlerarası ilişkilerde bir özelliği oldu; özellikle bizim içinde bulunduğumuz bölgede bunun çeşitli örneklerine çok kez şahit olduk. Yumuşama politikası eski ve başka biçimde devam eden bloklar arasındaki yumuşama politikası, bölgesel çatışmaları önlemedi, neredeyse teşvik etti. Bunun üzerine yer yer dünyada bölgesel çatışmalar oldu, özellikle Orta - Doğuda. Bölgesel çatışmaların da bir niteliği vardı; çok kısa sürüyordu, kesin neticeli oluyordu. Türkler, eski bir tarihe, şanlı bir tarihe sahip bir Millet olarak kendi bölgelerindeki bu gelişmeleri büyük bir dikkatle ve zaman zaman da içleri titreyerek ve kendileriyle mukayese yaparak kafalarından geçiriyorlardı. Acaba, bu yeni koşullarda biz nasılız diye. Bu tür çatışmalarda biz ne yaparız diye. Bu ileri savaş teknolojisine ne ölçüde hakimiz diye büyük bir dikkatle dünya olaylarını ve Orta-Doğu olaylarını izliyorlardı.

Bu olaylarda başarılı olmanın birtakım koşullarını Millette hep beraber gördük. Bizim dışımızdaki olan kısa süreli, kesin sonuçlu savaşlarda başarılı olmanın birtakım belirgin nitelikleri vardı; Bunlar, ordunun çağdaş savaş teknolojisini çok iyi bilmesi, çağdaş silâhlara hâkim olması, aynı zamanda da bunun yanında o ülkenin hükümetinin milletlerarası koşulları ve bölge dengesini yakından izleyip olanakları akıllıca değerlendirmesi ve bundan başka bir de netice alan, sonuç alan millet'in bütünlük, dayanışma içinde olması gerekiyordu. Türkiye büyük bir dikkatle izlediği böyle bir deneyden geçmiş bulunmaktadır. Türkiye, çağımızın en önemli olayı olan bölgesel bir çatışmadan, hem de tam ne ölçüde hazır olup olmadığından emin olmadığı bölgesel bir çatışmadan geçmiştir. Başka yerlerdeki bölgesel çatışmalarda kazananları sonuca erdiren koşullar Türkiye içinde de vardı, aynı koşulların için teydi Türkiye.

Görülmüştür ki Türk Ordusu çağdaş savaş teknolojisine çok hakimdir. Görülmüştür ki,

Türk Ordusu çağdaş silâhları çok iyi kullanmaktadır ve yine görülmüştür ki, Türk Hükümeti milletlerarası koşulları, bölgesel koşulları ve dengeyi çok iyi değerlendirmiş, karşılaştığı olanakları akıllıca, ölçülü ve dengeli kullanmıştır. Yine görülmüştür ki, bütün bunların arasında Türkiye'de Türkler bu bunalımlı günde bir ulusal dayanışma içinde olmayı, özellikle siyasi partiler büyük bir sorumluluk içinde bilmişlerdir. Bunun yanında Ordumuza, Milletimize siyasal partilerimize ve Hükümetimize bu minnet ve övgü hislerini söylerken Kıbrıslı Türkleri unutmuş değilim: Yıllarca insanlık dışı hareket ve cinayetlere kahramanca dayanan Kıbrıslı Türklere ve yiğit mücahitlere de şükran borçluyuz. Bugün burada yüce Mecliste Kıbrıs Cumhurbaşkanı yardımcısı Rauf Denktaş var. Bir seçkin Türk'ün yanında başı dik, kendinden emin bir başka Türk toplumunun şerefli temsilcisi olarak oturuyor, kendisini saygıyla selâmlamaktan, bu koşullar içinde kendisini Türk Cumhurbaşkanı'nın yanında bu koşullar içinde görmekten aynı bir mutluluk duyuyoruz. (Alkışlar ve «Bravo» sesleri)

Kıbrıslı Rumları en yakından tanıyan, özelliklerini en iyi bilen siyaset adamlarımızdan bir tanesi de Sayın Denktaş'tır.

Biliyorsunuz, Kıbrıslı Rumlar ve dolayısıyla Yunanlılar bir süre önce dünya kamuoyunu kendi lehlerine çekmişlerdi.

Büyük milletlerin takip ettikleri politikanın, son tahlilde, kendi ulusal çıkarlarının savunması olduğu artık Türkiye'de de bilinen bir gerçek oldu; ama bu arada, özellikle Yunanistan ve Rumlar söz konusu olduğunda Batı Avrupa'nın bir düşkünlüğü, onlara karşı ifade edilmez veya yüreklerinde bir yerde gizli bir saygıları vardı: Eski Yunan uygarlığının bugünkü temsilcileri idiler sanki.

Eski Yunanla bugünkü Yunanistan arasındaki fark, her halde eski Roma ile bugünkü İtalya arasındaki farktan daha az değildir. Bugünkü Yunan ve Rum ne ölçüde eski Yunan uygarlığını temsil eder? Bir başka deyimle; eski Yunan uygarlığının devamı oldukları iddiasında bulunan bugünkü Yunanlılar ve Rumlar uygarca davranış içinde midirler, değil midirler? Bunu çok iyi biliyorsunuz; ama en son gelen havadisleri size bir kez daha naklederek

Kıbrıslı Rumların ve Yunanlıların içinde buldukları ruh halini ve uygarlık düzeylerini bir kere daha ortaya koymak, sizin yolunuzla dünya kamuoyunun önüne koymak isteriz.

Bugün Kıbrıs'tan Hükümete gelen bir habere göre; Lefkoşe'de Amerikan Büyükelçiliği önünde bir gösteri düzenlenmiştir. Bu gösterinin sebebi; Amerika'nın son olaylarda izlediği tutum. Göstericiler birtakım pankartlar gezdirmişlerdir. Bunlar arasında, «Katil Kissinger», «Amerikalılar defolun», «Yaşamın Millî Muhafız Ordusu, Yaşamın Fransa» pankartları bulunmaktaydı. Göstericiler Amerikan Büyükelçiliği önünde toplanmışlar, elçilik binasını taşlamışlar, Amerikan Bayrağını yırtmışlardır. Bu arada çevrede bulunan polisler tarafından olaya karşı ihtar atışları yapılmıştır. Sonra Barışgücü gelmiş, «Bizi ilgilendirir mi, ilgilendirmez mi» diye düşünmüş, sonra her halde kendilerini ilgilendirmediği kanaatine varmış olmalı ki, seyredip dönmüş.

Göstericiler dağılmamışlar, Amerikan Büyükelçiliğinden kendilerine sis ve gaz bombası atılmış; Rum göstericilerin silâh atışına maruz kalan Amerikan Büyükelçisi ölmüştür. Sonra Amerikan Büyükelçiliği mensubu bir diplomat daha ölmüştür.

Bu olay üzerine Rum lideri Klerides aşağıdaki demeci vermiştir:

«Az önce Lefkoşe'de menfur bir cinayet işlenmiştir. Ruhî bir sarsıntı içinde açıklarım ki, Amerika Büyükelçiliği önünde düzenlenen ve polisin dağıtamadığı gösteri sırasında Amerika Birleşik Devletlerinin Lefkoşe Büyükelçisi Mr. Davis bir gösterici tarafından vurularak öldürülmüştür.

«Bu cinayet, dünya kamuoyunun lehimize dönmeye başladığı bir sırada Kıbrıs faciasını son haddine çıkaracaktır. Kıbrıs'ın zararına olan bu menfur cinayeti tiksinti ile takbih eder, derin üzüntü ve sempatilerimi belirtmek isterim.» diyor.

Eski Yunan uygarlığının temsilcileri olan Rumların uygarlık düzeyini gösteren çok önemli bir belgeyi okudum. Benzer olaylar dünyanın başka yerlerinde de oldu, başka çeşit gösteriler de oldu. Bunlara karşı o toplumların tepkileri ve gösteri yapanların ölçüleri çok daha başkaydı.

BAŞKAN — Sayın Uğur, iki dakikanız var efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Dünya kamuoyunun Türkler aleyhine çevrilmiş olmasından hiçbir Türk'ün gocunmaması gerekir. Batıya karşı yıllar boyu süre gelen ezikliğimizi ve bir çeşit kompleksimizi çoktan tedavi etme yolundayız. Biliyoruz ki, hiçbir Batılı devletin, büyüklü ve küçüklü Türklere verecekleri uygarlık dersi yoktur. Her birinin tarihi, Türkleri kınayacakları bir hareketin çok misliyle doludur. Kaldı ki, Türklerin tarihinde, Türkler soyluluklarıyla, hoşgörülükleriyle, büyük kalplilikleriyle tanınmışlardır. Türk Ordusunu en son Kıbrıs'taki insancıl ve barışçı davranışlarının yanında, yine son günlerde gerilla savaşına, arkadan vurulmaya öbür tarafın davetlerini görüyoruz. Eminiz ki, Kıbrıs'ta önümüzdeki olaylarda yine Türkler ve Türk Ordusu soylu kalacak, yüksek kalpli kalacak, insancıl kalacaktır; ama eski ve büyük bir uygarlığın temsilcisi olduğunu iddia edenler yüzleri yerde ve utanç içinde olacaklardır.

Sayın Denктаş'ı, Kıbrıs'ta böylesine soylu insanların Cumhurbaşkanı Muavini olduğunu bilerek bir kere daha selâmlıyoruz. «Sayın Denктаş bugün orada, o locada bir seçkin Türk'ün yanında oturuyor.» demiştim; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Korutürk, seçildiği zaman, «Yerine yakışıyor.» denmişti; ama olayların içinden geçti yakışmanın yanında, bir de milletinin güvenini kazandı. Kendisini saygıyla selâmlıyoruz. (C.H.P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım;

Sözlerimi bitirirken Anadolu'da çeşitli yerlerde benim ve hepinizin gördüğünüz çok önemli bir değişikliğe işaret etmek istiyorum. Türk halkı son olaylarda çok haksızca içine düştüğü bir eziklikten kurtulmuştur. (Bütün siyasî partilerin bütün mensupları olarak hiçbir parti ayrımı gözetmeden ve Hükümete de o gözle bakmadan) Türk halkı anlaşılıyor ki, yıllar boyu Ordusunun kullanamamış, silâhına hâkim olamamış; küçük bir devlet, karşısında anayasal ve milletlerarası antlaşmaları çiğnemiş, sesini çıkaramamış, Türk halkı kendinden şüpheye

düşmüş, Türk halkı kendine güvenini kaybetme noktasındaymış, kendi gücünü unutmuş bir ezikliğin içine girme noktasındaymış. Bir anda dağdaki çobana kadar, köydeki insana kadar, küçük çocuga kadar (yalnız Ordu değil, yalnız sizler değil) bütün partiden insanlara bir başıdıklık, bir alıncıklık, bir güven geldi; hepsi mutluluk içindeler. (C.H.P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Muhafif partiler de hiç fark gözetmeden yine muhalefetlerini, sosyal ve ekonomik konulardaki karşıtlıklarını söyleyerek diyorlar ki; «Türkiye'nin başında güvenilir adamlar var. Adamınız ne kadar da mangal yürekli imiş. Sağolsun...»

Türkiye bu noktadan sonra yeni bir deneyden geçti ve bir şey öğrendi: Türkiye kendisine güvenini buldu, eziklikten kurtuldu. Bir başka şey daha öğrendi Türkiye. Çağdaş olduğunu öğrendi. Türkiye, Batı karşısında kompleksten kurtulduğunun farkına vardı. En önemlisi, Türkiye dünyada önemli rol oynayacak bir ekonomik potansiyelin bir gelişmenin içinde, büyük bir millet olduğunu da çok yakından görerek bilincine vardı. (C.H.P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Bu noktada bütün övgülerimiz Ordumuza, milletimize, siyasal partilerimize elbet; ama Hükümete de hakkını verelim. Özellikle Hükümetin başında bulunan Sayın Ecevit'e, yüreklerimizdeki sevgi, minnet hissini açıkça söyleyelim. Bunu söylediğimiz ölçüde, bütün Türk Halkının içten duygularına tercüman olmuş oluruz. Bu konuda hasislik yapmayalım. (C.H.P. sıralarından «Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Uğur, süreniz dolmuştur efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Böylesine önemli günlerde güvenilir bir Cumhurbaşkanı; güvenilir, akıllı, açık yürekli, halkını seven ve halkına güvenen bir Hükümet; sorumluluk içinde yurtsever, şerefli insanlar ve partilerden kurulu bir Meclise ve bunların hepsinin ötesinde, yüce ve soylu bir millete sahip olmaktan ben ve Grupum çok mutluyuz ve övünüyoruz.

Hepinizi saygı ile selâmlarım. («Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur. Sayın Hasan Aksay, Millî Selâmet Partisi Grupuna adına.

M.S.P. GRUPU ADINA HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Kıbrıs Barış Harekâtı ve onun tabii gereği olarak örfi idarenin uzatılması hakkındaki, Millî Selâmet Partisi Grupunun görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Allah'ın lütfu ile ikinci askerî harekâtımız da Kıbrıs'ta büyük bir zaferle neticelenmiştir. Bu harekâtın değerlendirmesini bir cümle ile ifade etmek icap ederse, Magosa'ya bir kandil günü ezan sesleri ile giriş, tarihimizin yeniden dirilişidir. Kara, Hava Deniz ve Jandarma birliklerimizin iştiraki ile bir ayda iki zafer kazandık. Bu zafer çıkarma, indirme meskûn mahal muharebesi ve harekât esnasında Birleşmiş Milletler askerlerinin tefriki gibi dört zorluğu taşıyordu ve bu dört ayrı zorluk hamdolsun başarı ile aşılmıştır. Bütün güçlülere rağmen, askerî harekâtımız zamanından önce hedeflerine ulaşmıştır. Zayıf, bu kabil harekâtlara nazaran, son derece az olmuştur. 1973 yılındaki trafik kazalarına nispet edilecek olursa, Kıbrıs'taki şehit adedimiz her harekâta kırkta bir nispetindedir. Şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyor, gazilerimizi saygı ile anıyoruz.

İşin bitmesi için en önemli adım atılmıştır; fakat iş bitmemiştir. Zaferimizi şuurulu bir şekilde duymak ve yaşamak şüphesiz hakkımız ve vazifemizdir; fakat asıl meselemizin önümüzdeki işler olduğunda, askerî zaferimize paralel bir şekilde diplomatik zaferimizi de temin etmek yükümlülüğünde bulunduğumuzdan şüphe yoktur.

Bilindiği gibi, ilk çıkarma harekâtından önce olduğu gibi, ikinci harekâtımızdan önce de bütün sulhu ve barışçı yollar denenmiş, gerekli her teşebbüse baş vurulmuştur. Yine bir yandan iyi niyetli ve sulhu tutumumuzu ısrarla devam ettirmeliyiz. İkinci önemli husus. Ada Türk'lerinin can ve mal emniyetleriyle inkişaf imkânlarının Rumlara emanet edilemeyeceği hususudur. Bu husus, Kıbrıs'taki yıllarca süren tecrübelerimizle sabit olduğu gibi, burada birkaç defa tekrar edilmiş olan son diplomatik cinayeti de, Kıbrıs'taki Amerikan elçisinin cinayetini de zikretmek suretiyle Rumların insanfının bulunmadığını ve bunların insafına hiç kimsenin terk edilemeyeceğini, hiç bir teminat-

la dahi terk edilemeyeceğini açıkça göstermektedir. Türklerin can, mal emniyetleriyle inkişaf imkânlarını Rumların insafına bırakmamanın en önemli tedbiri şüphesiz ki, Türklerin kendi coğrafi bölgelerinde kendi emniyetlerini temin edecek bir idarenin kurulmasıyla mümkündür. Onun için, Kıbrıs'ta Sulh ve sükûnun bir an önce temini ve Kıbrıslı soydaşlarımızın inkişaf imkânlarının sağlanması için bir federe Türk Devletinin bütün organlarını Kıbrıs'ta süratle teşekkül ettirmek mecburiyetindeyiz. P.T.T'miz kurulmalı, malî ve iktisadî konulardaki imkânlar hazırlanmalı, güvenlik, maarif vesaire gibi hususlar süratle Türk bölgesinde otonom bir idareye göre şimdiden teşekkül ettirmeye başlanmalıdır.

Biz Birleşmiş Milletlerin çağrısına, müzakerelere hazır olduğumuzu bildirmek suretiyle cevap vermiş bulunuyoruz. Yunanistan bu müzakerelere katılmamakta, hâlâ hissi durumundan kurtulamamakta, yıkıntısının altından kalkamamakta ve dinenmektedir. Temennimiz odur ki, Yunanistan Kıbrıs'ta sulh ve sükûnun kurulmasını, barışın tesisinin kendi menfaatine olduğunu da bir an önce idrak ederek, Kıbrıs'taki barışın bir an önce sağlanmasını temin etme yoluna girmesidir.

Kıbrıs hadiseleri, bütün dünya milletleriyle iyi münasebetler kurmanın ehemmiyetini bir ke-re daha açıkça ortaya koymuştur. Bu tecrübelerden istifade ederek, bir yandan batı ülkeleriyle iyi münasebetlerimizi sürdürmek ve daha da kuvvetlendirmek yolunda ilerlerken; diğer yandan da bugün 50'ye yakın ortaya çıkmış olan İslâm devletleriyle münasebetlerimizdeki aksaklık ve kopuklukları ortadan kaldırmaya büyük ehemmiyet atfetmek lüzum ve zaruretinde olduğumuzu kabul etmemizdir. Birleşmiş Milletlerdeki bazı kararların ittifakla alınmış olması, bu politik temaslara ve bu münasebetlerin geliştirilmesine ne kadar süratli ve büyük ağırlık vererek çalışmamız lâzım geldiğini göstermesi bakımından ehemmiyetlidir. Bu noktalara böylece kısa olarak işaret ettikten sonra, Kıbrıs'ın iktisaden kalkınmasına da büyük bir önem vermemiz gerektiğini burada ifade etmek istiyoruz.

Kıbrıs Türkleri, bundan sonra eski yıllara nazaran çok daha gelişmiş olmalıdırlar. Esasen

böyle bir gelişme için gerekli temel şartlar teessüs etmiştir; bu şartlardan azamî derecede istifade etmek zarureti kalmıştır.

Bu meyanda belirtmek istediğimiz diğer bir husus Türkiye'nin güçlenmesidir. Hükümet Programı görüşülürken burada M.S.P. Grubu olarak Hükümetten beş temel hedefin gerçekleştirilmesini beklediğimizi ifade etmiştik. Bunlardan birincisi, 40 milyon milletimiz hep bir kardeş olmalı, kardeşliğini duymalıdır.

İkincisi, bu Hükümet, devlet ve millet kaynaşmasını tam tahakkuk ettirmelidir,

Üçüncüsü, millî şuurun daha da kuvvetlenmesine yardımcı olunmalı,

Dördüncüsü, manevî, beşineisi de maddî kalkınmayı hızlandırmalıdır.

Şimdi Kıbrıs hadisesi bu beş temel hedeften üç tanesini son derece yüksek bir seviyede tahakkuk ettirmiştir. Kırk milyon milletimiz, hakiakten bütün partileri grupları ve herşeyiyle tam bir birlik içerisinde girmiştir. Devlet millet kaynaşması Kıbrıs harekâtıyla en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Millî şuurun canlanması noktasında biraz önce diğer grup sözcüsü arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi yüksek bir seviye hasıl olmuştur.

Hükümetimizin manevî sahadaki gayretlerini dikkatle takip ediyoruz. Maddî sahada da bir an evvel Türkiye'nin güçlü bir ülke olmasını temin edecek adımların atılmasını temenni ediyoruz. Türkiye artık bir an evvel motorunu, iş makinesini, takım tezgâhlarını ve uçağını kendisi yapmalı ve bunların fabrikalarını kurmalıdır.

Kıbrıs konusunda büyük merhale kat edilmiştir. Ancak, mesele devam etmektedir. Bu sebeple, örfî idarenin devamı hakkında ki Hükümet teklifinin kabulünü tabii sayıyoruz. Bu vesile ile herşey örfî idarenin gereklerine uygun bir şekilde tatbik edilmesinden dolayı, bugüne kadar örfî idareyi tatbik etmiş olan komutanlarımıza Millî Selâmet Partisi Grubu adına teşekkürleri zevkli bir vazife sayıyoruz.

Sözlerimi tamamlarken isabetli kararından dolayı Hükümetimizi gönülden tebrik ederiz. Bundan sonraki çalışmalarında askerî zaferimize paralel siyasi zaferler kazanmalarını temenni ediyoruz.

Bir ayda bize iki zafer veren kahraman Ordumuza tebrik ve şükranlarımızı arz ediyoruz. Kıbrıs mücahitlerine ve Kıbrıslı yönetici kardeşlerimize en derin şükranlarımızı arz ediyoruz, Şehitlerimizi rahmetle anıyor, gazilerimize hürmet ve saygılarımızı sunuyoruz.

Bu büyük zaferin aziz milletimize hayırlı olmasını Allaha niyaz eder, saadetler ve selâmetler diler, Yüce Meclise saygılar sunarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aksay.

Muhterem arkadaşlarımız gruplar adına yapılacak konuşmalar bitmiştir. Şimdi şahısları adına söz alan iki arkadaşımıza söz vereceğim. İlk söz Sayın Akova'ya aitti. Fakat sırasını Sayın Alparslan Türkeş'e bırakmışlardır.

Buyurun Sayın Türkeş.

ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

İkinci Kıbrıs harekâtı da zaferle sonuçlanmıştır. Böylece, Türk Milletinin enerjik karakterine ve yıllardan beri süren özlemine uygun, alınmış kararlarla Kıbrıs'ta Türk Milletinin davası, insan hakları, barış sağlanması gibi gayeler daha sağlam teminata kavuşmak imkânını bulmuştur. Bu zafer Türk Milletini çelik bir birlik haline getirmiştir. Cumhuriyet Hükümetinin isabetli kararı bütün Milletçe, Meclisiyle, partileriyle desteklenmiştir.

Bu arada vakarlı tutumuyla, değerli demecleriyle daima milletimize yüksek moral vermiş, yol göstermiş olan Sayın Cumhurbaşkanımızın çevresinde ve Cumhuriyet Hükümetinin desteğinde şerefli Türk Silâhlı Kuvvetleriyle sıkı sıkıya, el ele vererek Cumhuriyetin kuruluşunun 51 nci yılında tarihimize yeni şerefler ve yeni zaferler kazandırmıştır.

Bu kazanılan zaferler dolayısıyla büyük milletimizi, büyük Meclisimizi, başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere Cumhuriyet Hükümetini ve Türk Silâhlı Kuvvetlerini yüksek huzurunuzda kutlamayı şerefli bir vazife sayıyorum.

Bu büyük ve şerefli harekâtın icrasında canlarını, kanlarını feda etmiş olan, bu uğurda şehit olmuş olan değerli memleket evlâtlarını huzurunuzda minnetle, tazimle anıyorum, Cenabıhaktan kendilerine rahmet dileyerek, ailelerine ve büyük Türk Milletine başsağlığı diliyorum.

Bu zafer harekâtında değerli hizmetler ifa ederek gazilik mertebesini kazanmış olan Silâhlı Kuvvetlerimiz mensuplarına da minnet şükran ve saygılarımızı sunmayı yine şerefli bir vazife sayıyorum.

Bu arada, yıllardan beri Kıbrıs'ta Türklüğün şerefini, Türk Milletinin büyük varlığının, menfaatlerinin korunmasını her çeşit güç şartlar altında yapmış olan ve bu uğurda her türlü zulme, baskıya karşı kahramanca göğüs germiş olan Kıbrıs'lı soydaşlarımızın hatıralarını anmayı ve bu mücadelede yıllarca kan dökmüş, can vermiş olan şehitlerimizi tazimle yadetmeyi kendilerine minnet ve şükranlarımızı sunmayı Cenabıhaktan rahmetler dilemeyi yine şerefli bir vazife saymaktayım.

Bu mücadelede Kıbrıs Türklüğüne önderlik etmiş olanların ve bugünkü Kıbrıs Türklerinin cemaat reisi olan ve Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı bulunan Sayın Rauf Denktaş'ın hizmetlerini de huzurunuzda takdirle ve minnetle yadetmeyi yine milletimiz için şerefli bir iş sayıyorum.

Muhterem arkadaşlarımız, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti başından beri insan haklarına saygılı, barışçı ve milletlerarası antlaşmaların çizdiği yolda bulunmayı şiar edinmiş ve bunu bütün dünyaya ilân ederek hareket etmiştir. Buna karşılık, karşımızda bulunanlar İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine rağmen, Birleşmiş Milletler Anayasasına rağmen insan haklarına rağmen her çeşit vahşeti, cinayeti işlemekten geri durmamışlardır. Kıbrıs'ta soydaşlarımıza karşı çok eskiden beri Rumlar tarafından başlatılmış olan baskılar, zulümler, cinayetler hiçbir gün durmamıştır. Bugün de devam etmektedir. Gerek Rumlar, gerek Yunanlılar bu cinayetlerin durdurulması yolunda bir niyet sahibi olduklarını da göstermemektedirler. Bu cinayetlerin durdurulması için kendilerine yapılan gayet insancıl çağrılara karşı da cinayetlerini durduramayacaklarını ifade etmek inadını göstermişler ve göstermeye devam etmektedirler.

Muhterem arkadaşlarımız, Kıbrıs'ta Türklere karşı Rumlar tarafından yıllardan beri işlenmekte bulunan cinayetler bugün de işlenen ve işlenmeye devam eden cinayetler insanlığa karşı işlenmiş suçlardır, insanlığa karşı işlenmiş cinayetlerdir, genocide hareketlerdir. Buna karşı

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Birleşmiş Milletlere başvurarak Birleşmiş Milletler tarafından milletlerarası tarafsız, âdil bir soruşturma kurulunun teşkilini isteyip, bu kurulca Kıbrıs'ta işlenen cinayetlerin soruşturulmasını, tahkikatının yapılmasını istemesi yerinde olur. Bununla da yetinmeyerek İkinci Dünya Savaşından sonra olduğu gibi, insanlığa karşı işlenmiş olan suçların suçlularını, canilerini, katillerini muhakeme etmek için nasıl milletlerarası bir mahkeme kurulmuş ise, yine Kıbrıs'ta Türklere karşı girişilen cinayetler, insanlığa karşı işlenmiş cinayetler mahiyetini almış bulunduğu ve bu cinayetler durmadan devam etmekte olduğundan ve devam edeceği de inatla, ısrarla söylendiğinden, belirtildiğinden bunlara karşı da bunların suçlularını muhakeme etmek üzere yine milletlerarası tarafsız bir mahkeme kurulmasını Birleşmiş Milletlerden istemek yerinde olur kanaatindeyim.

Birleşmiş Milletler aracılığı ile bahsedilen bu kurulların sağlanması mümkün olmadığı takdirde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti dünyaca tanınmış çeşitli milletlere mensup hukuk kurumlarını harekete geçirmeyi denemeli ve bu hukuk kurumlarından seçilecek hukukçuların katılımıyla kurulacak tahkik heyetleri meydana getirilmeli ve bu cinayetlerin tahkikatının yapılmasının teminine çalışılmalıdır.

Bütün bunlara rağmen, bütün iyiniyetimize rağmen cinayetler devam ettiği takdirde Türklere karşı her çeşit insan hakları çiğnendiği takdirde Cumhuriyet Hükümetinin bundan önce gösterdiği enerjik davranışı yeniden ele almasında ve Atilla - III harekâtına girişerek Kıbrıs'ın tümünü işgal altına alarak Rum çetelerini, cinayet çetelerini silâhtan tecrit edip, canileri de âdil mahkemelere sevk etmek yoluna gidilmesi baş vurulacak son çare olmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, bir dakikanızı kalmıştır efendim.

ALPARSLAN TÜRKKEŞ (Devamla) — Bunlar yapılırken bu tedbirler alınırken ve alındıktan sonra etraflı uzun vadeli, sürekli, yaygın, planlı bir propaganda faaliyeti unutulmamalıdır. Dünya kamuoyunu aydınlatacak ve tarafımıza, lehimize çevirecek tedbirler almaya gayret göstermeliyiz. Ayrıca tesirli ve olaylara yön veren diplomatik faaliyetler de unutulmamalıdır.

Türkiye aleyhinde gerek Birleşmiş Milletlerde, gerekse Birleşmiş Milletler dışında ortaya çıkan kararlar Türk Dışişleri Bakanlığının birer yenilgisidir. Türk diplomatları, Türk Dışişleri aleyhinde yürütülen faaliyetleri çok önceden sezmeli, çok önceden öğrenmeli, çok önceden gerekli tedbirlerini almalıdır. Türk Dışişleri Teşkilâtının kuruluş hikmeti bu olsa gerek kanısındayız.

Bunlarla beraber komşularımız modern silâhlarla silâhlanmaktadırlar. Türk Silâhlı Kuvvetlerini biz de en modern silâhlar, araçlar ve gereçlerle her çareye başvurarak süratle donatmayı birinci vazife saymalıyız. Daima saldırılara karşı, aleyhimizdeki çeşitli düşmanca faaliyetlere karşı caydırıcı, alkoyucu güçte, vasıfta Silâhlı Kuvvetlerimizin bulunması barışın en büyük teminatı olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, süreniz bitmiştir, lütfen bağlayınız.

ALPARSLAN TÜRKKEŞ (Devamla) — Peki Sayın Başkan.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri, hepinize en derin saygılarımı sunarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

Muhterem arkadaşlarım, şu anda Sayın Cumhurbaşkanımız Sayın Denktaş ile birlikte salonumuzu terketmektedirler. (Ayakta sürekli alkışlar.)

Söz sırası Sayın Yâsin Hatiboğlu'nda. Buyurun efendim.

Sayın Hatiboğlu süreniz 10 dakikadır efendim.

YÂSİN HATİBOĞLU (Çorum Milletvekili) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri.

Bazı vilâyetlerimizde Örfi İdarenin uzatılması konusu müzakere edilmektedir. Asıl, Örfi İdarenin ilânına gerekçe teşkil eden millî meselemiz hepinize malum. Şu ana kadar yapılan konuşmaların da Örfi İdareden ziyade Kıbrıs mevzuu üzerine teksif edildiği yine hepinizin bildiği husustur.

Bendeniz de Kıbrıs harekâtıyla alâkalı olarak bir iki konuyu arza çalışacağım ancak; konuşmama başlamazdan önce milletimizin alınını ağartan, şeref ve haşsiyetinin varlığını dünya efkârına bir kere daha duyuran tarih dediğimiz yanılmaz sayfalara silinmez yazıyla kesin şekil-

de tescil ettiren Türk Silâhlı Kuvvetlerini candan tebrik etmemek için şuurdan uzak olmak gerek.

Kanlarıyla bu vatani bize veren ecdadımızın torunlarını Kıbrıs semalarında ruhlarıyla birlikte uçarkan görür gibiyim. Onlar için öldü demek mümkün değil, inancımız o ki, onlar ölmədiler, onlar yaşıyorlar. Bir milletin şehitleri var oldukça, bir milletin şehit sayısı arttıkça o milletin yaşama hakkı vardır. Ve biz bugün Kıbrıs'ta zafere ulaştıkça Anadolu'daki şehitlerin mertebesine ulaşma azminde, gayretinde olan Kıbrıs şehitlerinin sayesinde yaşayacağız. Bu sebeple şehitlerimize Allahtan rahmet, geride kalanlarına başsağlığı, yaralılarımızı acil şifalar diliyoruz.

Muhterem üyeler, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin; milletiyle elele, Hükümetiyle gönül gönüle, bu gayreti ve başarısı cidden takdire şayandır. Bu konuda fazla zamanımızı alacak değilim. Asıl değerlendirilmesi lâzımgelen bir konu var. Allah'a hamdüsenalar olsun ki, bu milletin elbirliği yaptığı zaman, bu milletin gönül birliği yaptığı zaman, bu milletin, milletle devletin kaynaşmaya varan kıvama geldiği zaman neler yapacağını bizzat seyrettik.

Gönlüm şunu istiyor : Millet - Devlet kaynaşması için mutlaka bir savaşa ihtiyaç olmasın. Bütün siyasî teşekküllerin, her memleket meselesini desteklemekte mutlaka bir savaş vukuna ihtiyacı yoktur. O sebeple, sadece Kıbrıs meselesinde değil, gerek ekonomik kalkınmamızda, gerek harp sanayiinin kurulmasında, gelişmesinde ve gerekse dost ve düşmanlarımızı seçmekte, tayinde ittifaklı hareket edelim.

Kıbrıs hadisesi bize çok ders verecek kudrette ve kuvvettedir. Ders alabilirsek yeni bir Kıbrıs hadisesinin zuhuru böylece önlenmiş olur kanaatindeyim.

Muhterem milletvekili ve senatörler, bu eser topyekun milletin eseridir. Mutlaka Hükümetimizi eşsiz çabasından, üstün feragat ve fedakârlığından dolayı tebrik etmeye mecburuz. Ancak, ne var ki Hükümetin kuvvet kaynağı Yüce Meclistir. Yüce Meclislerin kuvvet kaynağı da eşsiz, emsalsiz milletimizdir. Siz zannediyor musunuz ki Kıbrıs'ta silâh sıkan bir er, kuvvetini Anadolu'daki anasından, bir tek gözünün ağıkarakası evladını Kıbrıs'a, elini kınalamak suretiyle gönderen babasından almamış olsun.

Beni duygulandırdı, onun için arz etmek istiyorum; bir köyde pusulası gelmiş bir genci anlattılar, Kıbrıs'a gidiyor. Sevk mahalli Kıbrıs, ateş hattı. Gideceği gece hanımı doğum yapıyor, ikiz doğuruyor. İlk dünyaya gelen çocuğun adı «Barış», ikinci dünyaya gelen çocuğun adını da «Savaş» koyuyor. İşte doğumda bile Türk, önce barışı, sonra savaşı göze alır. Ve bunu, bir ailenin dünyaya gelen iki çocuğunda görmek mümkün.

Evet, Türk savaşta başarı gösterdiyse, barışı arzu ettiği içindir.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs bize bir meseleyi de iyi anlatmış olmalı : Artık katı kalıplardan sıyrılmaya mecburuz. Hiçbir milletin devamlı dostu ve devamlı düşmanı yoktur, olamazdır. Bizim için dostluk sınırları millî çıkarlarımızdır. Bizim için düşmanlık sınırları, millî çıkarlarımızın ihlal edilmesidir. Bizim millî menfaatlerimizi en az kendi menfaatleri kadar hangi millet takip ediyorsa, onunla dost olmaya mecburuz. Ve dostluğumuz aşırı olmamalı, düşmanlıkta da ifrata gitmemeliyiz. Ölümümüz şu olmalı : Dostluk beklerken bir gün hasım olabileceği ihtimalini düşünmeliyiz. Husumet izhar ederken, bir gün dost olabileceği ihtimalini de gözden uzak tutmamalıyız.

Muhterem arkadaşlarım, son Kıbrıs hadisesinde dostlar ve düşmanlar hedef vermişlerdir. Fransa, elbette düşman olacaktır. Hazreti Ali (R. A.)'ya demişler ki, «Sana birisi husumette bulunuyor.» «Ben ona iyilik yapmadım, neden hasım olsun?»

Elbette Fransa bize düşman olacaktır, bunu görmek lâzımdır. Bunun için ayrıca pertavsıza lüzum yok. Zira, Fransız - İngiliz ittifakının 1960'tan önce Süveyş kanalını, İslâm ülkelerini bombardıman ettiği zaman biz burada alkış tutuyorduk. Bugün Fransanın bizi manen bombaladığı günde, İslâm ülkeleri bizi alkışlamakta.

Biraz evvel Pakistan'ı dinlediniz, tebrik ediyor. Lübyayı dinlediniz, «Bütün imkânlarımı sizin yanınızdayız.» diyor. Irak'ı dinlediniz, Güvenlik Konseyimde.

Muhterem arkadaşlarım, katı kalıplardan kurtulmaya mecburuz. Millî bir benliğe ulaşmaya da mecburuz. Biz 40 milyonluk bir devletiz, şerefle yaşamış bir devletiz. Bizim kendimize

göre ölçülerimiz var. Elbette Batı ile dost olacağız, elbette Doğu ile dost olacağız. Fransa, elbette böyle hareket edecektir: Hâlâ Maraş'taki Sütçü İmam-ı unutamamıştır Fransa; bunun ıstırabını çekiyor. Fransa Türk'e karşı büyük bir aşağılık duygusu içerisindedir. (M.S.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hatipoğlu, bir dakikanız var efendim.

YÂSİN HATİBOĞLU (Devamla) — Bu aşağılık duygusundan kurtulamıyor. Fransa'nın, dedesi Fransuva'yı esir aldıkları zaman, Büyük anneleri, benim ceddim Kanunî'ye yalvarıyordu; «Fransuva'yı sen kurtarabilirsin.» diye. Fransa'yı kurtarmış Türkiye'yi, aşağılık duygusundan dolayı affedemiyor, edemeyecektir de.

Yunan da aynı: Hâlâ Kostantiniyeyi unuttu mu zannediyoruz?

Muhterem arkadaşlarım, belli ki Yunanistan Türk'e karşı değil, insanlığa, karşı cürüm irtikâp etmektedir. Amerikan büyükelçisinin günahı neydi Üç yaşındaki çocuğa kırk tane kurşun.. Dizin kırk tane mermiyi üstüste, çocuğun boyunu aşacaktır. Alıştı kan yalamaya..

BAŞKAN — Cümlelerinizi bağlayınız Sayın Hatipoğlu, rica ediyorum.

YÂSİN HATİBOĞLU (Devamla) — Senelerdir kan yaladı, dün de Cenevredeki imzasını yaladı, daha da yalayacak.

Sözlerimi bitirirken, basın mensuplarından, tüm üniversite yetkililerinden, siyasî teşekküllerden ve bilhassa TRT'den ıstırhamım, davamızı dünyaya iyi anlatmak mecburiyetindeyiz. Hele sayın TRT şu günlerin sıkışıklığında değil, ilerdeki rahatlık içerisinde dahi millî hasletlerimize, manevî değerlerimize saygılı olmalı, manevî değerlerle mücehhez kılmalıdır.

Hepinize hürmetlerimi arz ederken, vaktinizi aldığım için özür dilerim. (M.S.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Hatipoğlu.

Muhterem arkadaşlarım, konu üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Şimdi, görüşmelere esas olan son Hükümet tezkeresini tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Kıbrıs Barış Harekâtının gereği olarak on dört ilde daha önce ilân edilmiş ve onanmış olan Sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ve Antalya ilinde de 15.8.1974 günü saat 07.00 den itibaren iki ay süre ile Sıkıyönetim ilân edilmesine, Bakanlar Kurulunca 14 . 8 . 1974 tarihinde karar verilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onamasına sunulmuştur.

Karar tarihinden bu yana meydana gelen gelişmeleri dikkate alan Bakanlar Kurulu Sıkıyönetimin;

1) Antalya, Aydın, Manisa Muğla ve Tekirdağ illerinden kaldırılmasının;

2) Adana, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir ve Kırklareli illerinde ise, 20 . 8 . 1974 gününden itibaren bir ay süre ile uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisine teklif edilmesine, 19.8.1974 günlü toplantısında karar vermiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

BAŞKAN — Okunan tezkereyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Mevudun itifakı ile tezkere kabul edilmiştir. Kabul edilen tezkereye göre Antalya, Aydın, Manisa, Muğla ve Tekirdağ illerinde Sıkıyönetim, kaldırılmış; Adana, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir ve Kırklareli illerinde ise 20.8.1974 gününden itibaren bir ay süre ile uzatılmıştır.

Sayın Güneş, söz mü istiyorsunuz?

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) — Evet.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Hükümetin teklifini oybirliği ile kabul ettiğiniz için, Hükümet adına teşekkürlerimi sunarım.

Bugünkü müzakereler, millî bir davada bütün Meclisin nasıl birleşebileceğini gösterdi. Bu konu üzerinde gerek muhalefete mensup parti sözcülerinin, gerek iktidar partisi grup sözcüle-

rinin, gerek şahısları adına konuşanların mesele-ye tutmuş oldukları ışık bundan sonra bizim yolumuzu daha çok aydınlatacaktır. Büyük Meclisin ve onun temsil ettiği milletin desteği ve iradesi böylece tezahür ettiği müddetçe, Hükümet elinden gelen bütün imkânları Türk Milletinin mutluluğu ve Kıbrıs davasının gerçekleşmesi için harcayacaktır, kullanacaktır. Bu hususta bütün gayretimizi sarf edeceğimizden emin olabilirsiniz. Büyük Meclise ve onun temsil ettiği büyük Millete bir defa daha şükran ve minnetlerimizi sunuyoruz.

Teşekkür ederim. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güneş. Muhterem arkadaşlarım, şimdi de Sayın Nihat Erim'e ait bir önerge vardır, okutuyorum.

T.B.M.M. Birleşik Toplantısı Başkanlığına

Kıbrıs'taki Rumların 11 yıldır soydaşlarımıza karşı yürüttükleri vahşet hareketleri, Kahraman Silâhlı Kuvvetlerimizin son harekâtından sonra da devam ettirilmektedir.

Son olarak Girne Milletvekili Fikret'in, eşi ve çocukları yakılarak öldürülmüştür.

Rumların diğer cinayetlerine, bu defa, Kıbrıs Türk Toplumunun seçilmiş bir temsilcisi, bir parlamento üyesinin vahşice öldürülmesi eklenmiştir.

20 nci Yüzyılda insanlığın ulaştığı fikrî tekâmül, parlamento üyesi Fikret'in ve ailesinin maruz bırakıldıkları feci akıbetle bigâne kalamaz.

Sayın Başkanlığın, bu vahşi harekete bütün dünya parlamentolarının dikkatini çekecek girişimlerde bulunmasını arz ve teklif ederiz.

Cumhurbaşkanınca seçilen üyeler grubu adına

Başkanı
Nihat Erim

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ
(Kocaeli Milletvekili) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ
(Kocaeli Milletvekili) — Efendim, Sayın Profesör Erim'in önergesinde söz konusu ettiği olay, dün akşam bize de intikal etti. Lefkoşe'de yapmış olduğumuz tahkikat sonunda bunun aslı olmayan bir haber olduğunu öğrendik. Bu bakımdan da sevindik. Bir Kıbrıs Milletvekili ve ailesinin sıhhat ve afiyette bulunması tabiatıyla ilk anda duyduğumuz üzüntüyü ortadan kaldırdı. Bu hadisenin mahiyetini açıklamak için huzuru-
muza gelmiş bulunuyorum.

Teşekkür ederim.

NIHAT ERİM (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Erim söz verme imkânımız yok. Önergenizi Bakanın izahatı karşısında..

NIHAT ERİM (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, bu mevzuda Sayın Başbakan nezdinde yaptığımız toplantıda, Sayın Başbakan bu haberi teyit ettiğini söyledi ve ben bunu Grupuma intikal ettirdim. Grupum da hassasiyet gösterdi, bu önergeyi hazırlamıştık; ama Sayın Dışişleri Bakanının verdiği izahat üzerine önergeye hacet kalmamıştır.

BAŞKAN — Peki, teşekkür ederim efendim. Yapılacak bir muamele yoktur.

Böylece gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmadığından Birleşimi kapatıyorum. Hepinize iyi tatiller dilerim.

Kapanma saati : 18.15

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Birleşik toplantısı
GÜNDEMİ

5 NCI BİRLEŞİM

19 . 8 . 1974 Pazartesi

Saat : 15.00

1. — BAŞKANLIK DİVANININ SUNUŞLARI
 1. — 19 . 7 . 1974 günlü ve 7/8612 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 20 . 7 . 1974 gününden itibaren (14) ilde ilân edilen Sıkıyönetimi gerektiren nedenlerle Antalya ili sınırları içinde de 15 . 8 . 1974 Perşembe günü saat 07.00'den itibaren iki ay süre ile ilân edilen Sıkıyönetim hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararının onaylanmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/124)
 2. — Ankara, İstanbul, Tekirdağ Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir Manisa, İzmir Aydın, Muğla, Adana, İçel ve Hatay illerinde evvelce ilân edilmiş bulunan sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi. (3/125)
 2. — TEKRARLANACAK OYLAMALAR
 3. — SEÇİMLER
 4. — İÇTÜZÜĞÜN 6 NCI MADDESİ GEREĞİNCE BAŞKANLIĞA YÖNELTİLEN SÖZLÜ SORULAR
 5. — ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLECEK KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE İÇTÜZÜK TEKLİFLERİ
 6. — KANUN TASARISI VE TEKLİFLERİYLE İÇTÜZÜK TEKLİFLERİ
 7. — MECLİS SORUŞTURMASI VE YÜCE DİVANA SEVK İLE İLGİLİ KONULAR
-